

Մշակութային և Հասարակական
Երկարաթափերը
Ջոյու
1200 թուման
Հայաստանում 320 դրամ

1000

ԱՅՍ ՀԱՍՎՐՈՒՄ

- 2** Իրան-Հայաստան միջկառավարական համատեղ յանձնաժողովի 10-րդ նիստը Լեւոն Ահարոնեան
- 4** Հեքիաթ գնալ-չգնալու մասին Կոլիա Տեր Յովհաննիսեան
- 5** Հայաստան՝ Վերջապէս երկխօսութիւն
- 14** Յովհաննէս Թումանեանի առաջին գրքի հրատարակիչը Նիկիտ Միրզայեանց
- 16** Գոկտոր Զեք Պեւորգեանի մահը
- 17** Ալբերթ Բեգջանեանի բեմադրութեամբ-դերակատարութեամբ թատրոն Ռ.Ս.
- 18** Սպիտակ Նապաստակ, կարմիր Նապաստակ (հատուած) Նասիմ Սոլէյմանփուր
- 20** Ֆոտոշապի հրաշքերը
- 22** Մրգով մածուկի աղանդներ
- 23** Մարզանք Արման Ստեփանեան

Մշակութային եւ Հասարակական

Յոյս

Երկշաբաթաթերթ

Ե օրի, թիւ100, Յունիս 15, 2011,
1200 թուման
Հայաստանում 320 դրամ

- 8** «Յոյս»-ի 100-րդ համարը
- 8** Հարցազրոյց թերթի արտոնատէր Լեւոն Ահարոնեանի հետ
- 10** «Յոյս»-ի աշխատակազմը
- 12** «Յոյս»-ի առաջին հարիւր համարները Նորվան
- 13** «Յոյս»-ի առաջին հարիւր համարները Շանթ Բաղդամեան

Պ ա ր ս կ ե ր է ն ք ա ժ ի ն

2	Հայերէն բաժնում	6	Սալմաստի հայ կանայք Սեւրոզինի լուսանկարներում	10	Անի՝ Հազար ու մի եկեղեցիների քաղաք Գարուն Սարգսեան
4	Իրան-Հայաստան միջկառավարական համատեղ յանձնաժողովի 10-րդ նիստը Լեւոն Ահարոնեան	8	Արամայիս Աղամալեան՝ Իրանական սինեմայի մենակեաց մարդը	13	Փաղթը՝ աշխարհի մշտական խնդիրը Ժոզէֆ Ալֆրէդ Գրինբլաթ

<p>Յոյս</p> <p>Հասարակական-մշակութային երկշաբաթաթերթ</p> <p>Արտոնատէր՝ Լեւոն Ահարոնեան</p> <p>Խմբագիր՝ Ռոբերթ Սաֆարեան</p>	<p>Խմբագրական կազմ՝</p> <p>Քարմէն Ազարեան, Լիա Խաչիկեան, Գարուն Սարգսեան, Արմինէ Մելիք-Իսրայէլեան</p> <p>Գեղարւեստական ձեւաւորում՝ Լիա Խաչիկեան</p>	<p>Հայերէն բաժնի սրբագրիչ՝ Քարմէն Ազարեան</p> <p>Կայք Քաջիկ Սաֆարեան</p> <p>Մարզական Արման Ստեփանեան</p> <p>Բաժանորդագրութիւն Քարին Եաղուբի</p>	<p>Հասցէ՝ Թեհրան, Էնդելաթ պողոտայ, Վալի Ասր քառուղի համար 1048 66495180 66492693</p> <p>Հեռախօս-հեռապատճեն՝ 66495208</p> <p>hoosy@inbox.com www.hoosy.com</p>
---	---	--	--

ԻՐԱՆ-ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՄԻԶԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱՏԵՂ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ 10-ՐԴ ՆԻՍՏԸ

Լեւոն Ահարոնեան

Սոյն թւականի Մայիսի 29-ին եւ 30-ին Թեհրանում կայացաւ Իրան-Հայաստան միջկառավարական համատեղ յանձնաժողովի 10-րդ նիստը: Շաբաթ, Մայիսի 28-ի երեկոյեան ՀՀ լիազօր դեսպան պրն. Գրիգոր Առաքելեանը հիւրընկալեց 24 հոգուց բաղկացած պատւիրակութեան անդամներին: Ես էլ պատիւ ունեցայ մասնակցել այդ հիւրասիրութեանը, որը տեղի ունեցաւ Հայ Ակումբում: Նկատելի էր, որ պատւիրակութեան անդամները գլխաւորապէս երիտասարդներ էին, որոնք շատ ազատ ու մտերմիկ կերպով նախարար Արմէն Մովսիսեանի հետ խօսում, խնդիրներ արծարծում ու մտքերի փոխանակութիւն էին կատարում զանազան խնդիրների շուրջ: Այդ օրը քանի որ զուգահիշում էր Մայիսի 28-ին Հայաստանի առաջին հանրապետութեան հիմնադրման տարեդարձին, պատշաճօրէն նշեց ու շատ զեղեցիկ արտայայտութիւններ եղան ներկաների կողմից, այնպէս որ ամէն ինչ հոյակապ էր:

Իրան-Հայաստան միջկառավարական յանձնաժողովի նիստերը հերթականօրէն տարին մէկ անգամ կայանում է Թեհրանում եւ երեւանում: Յանձնաժողովի նիստերի կայացումը ստոյգ ժամկետ չունի, այլ պարբերաբար տարին մէկ անգամ տեղի են ունենում այս կամ այն երկրում: Նախապէս ճշտւած օրակարգի համաձայն, վերջնական քննարկման է ենթարկում կողմերին շահագրգռող խնդիրները, որոնք գոյութիւն ունեն կամ առաջացել են մէկ տարւայ ընթացքում: Ըստ խնդիրների բովանդակութեան ու ծաւալի, աշխատանքն աւելի արդիւնաւէտ դառնալու համար բաժանւում է կոմիտէների, որոնք իւրովի զբաղւում են իրենց տրւած ու վերապահւած աշխա-

տանքով: Պիտի նշել, որ ամէն տարի ժողովից առաջ Իրանի կողմը ստանում է Իրան-Հայաստան Առեւտրական պալատի առաջարկները կամ որեւէ հարցում նրա տեսակետները:

Պիտի յայտնեն, որ այդ միջկառավարական յանձնաժողովները կազմւում էր Իրանի Տնտեսական նախարարութեան միջոցով, որովհետեւ նախկինում միայն այդ նախարարութիւնը կառավարութեան կողմից կարող էր նման խնդիրներ կարգաւորել, սակայն այժմ այդ պարտականութիւնը փոխանցել է ԻԻՀ Արտգործնախարարութեանը, դրա համար էլ յիշեալ յանձնաժողովի նիստերը տեղի են ունենում արտագործնախարարութեան հետազօտութիւնների կենտրոններից մէկում, այս պարագային Նիւաւարանում:

Բացման նիստը կայացաւ Մայիսի 29-ին, կիրակի առաւօտեան ժամը 9-ին, որը ղեկավարում էին ԻԻՀ Իրանի կողմից Արտգործնախարարի տեղակալ պրն. Անսարին, իսկ Հայաստանի կողմից ՀՀ Արտգործնախարարի տեղակալ պրն. Արման Կիրակոսեանը, որն իր արտայայտութիւնների մէջ շեշտեց, թէ մեր էներգիան Իրանի հետ

բարեկամութիւնից է բխում: Ապա կողմերը նախ ներկայացրին նիստին մասնակցող պատասխանատուներին, ապա, ինչպէս ասեց, աշխատանքը կազմակերպչական առումով եւ սահուն դարձնելու համար կազմւեցին 4 կոմիտէներ՝ էներգետիկա եւ ջուր, գիւղատնտեսութիւն, առողջապահութիւն եւ զբօսաշրջութիւն, փոխադրութիւն եւ ճանապարհաշինութիւն եւ վերջապէս փաստաթղթերի ստուգում եւ վերջնական մշակում՝ համաձայնագրի տեսքով կողմերի նախարարների միջոցով ստորագրելու համար:

Նւաստս մասնակցում էի Առեւտրի եւ զբօսաշրջութեան ոլորտում տարող բանակցութիւնների ու քննարկումներին, որը Իրանի կողմից ղեկավարում էր ԻԻՀ Առեւտրի նախարարութեան արտահանումների զարգացման եւ ՀՀ հետ առեւտրական յարաբերութիւնների պատասխանատու՝ ճարտարագէտ Ասադեանը, իսկ Հայաստանի կողմից ժողովի պատասխանատու էր ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարի տեղակալ եւ զբօսաշրջութեան պատասխանատու՝ պրն. Արա Պետրոսեանը:

Զգալի էր Իրանի կողմից տար-

բեր ոլորտներում մասնակցող կանանց թիւը, յատկապէս Ստանդարտի, եւ կենտրոնական բանկի ներկայացուցիչները, որոնք բարձր հմտութիւն էին դրսեւորում իրենց մասնագիտական ասպարէզում: Աչքի էր զարնում նաեւ հայաստանցի երիտասարդ ժողովականները իրենց պատրաստածութեամբ ու բարձր իմացականութեամբ: Լուրջ վէճեր ու լարած քննարկումներ էր տեղի ունենում կողմերի միջեւ անաչառ ու օրինական կերպով, եւ իրօք պրն. Պետրոսեանը ըստ արժանւոյն, անտեղիտալի եւ վճռականօրէն պաշտպանեց ՀՀ ազգային շահերը՝ իր կողքին ունենալով հմուտ փորձագէտ պրն. Գագիկ Քոչարեանին: Քննարկումների արդիւնքում ձեւաւորուեց մի համաձայնագիր, որն ստորագրուեց ամսի 30-ին, կէսօրից յետոյ ժամը 5-ին ԻԻՀ Արտագործնախարար՝ պրն. Ալի Աքբար Սալեհիի եւ ՀՀ Էներգետիկայի եւ բնական պաշարների նախարար՝ պրն. Արմէն Մովսիսեանի միջոցով:

Համաձայնագրի ստորագրումից առաջ երկու նախարարները առանձին ելոյթ ունեցան: Նախարար Սալեհիին իր ուրախութիւնը յայտնեց երկու հարեւան երկրների սերտ յարաբերութիւնների եւ անցեալ տարում Իրանի ու Հայաստանի միջեւ 38% առեւտրական աճի արձանագրման առթիւ, որն այսօր հասել է 270 միլիոն դոլարի եւ առեւտրական մակարդակը 7-րդ տեղից հասել է 4-րդի:

Նա ընդգծեց, որ Հայաստանի աշխարհագրական դիրքից օգտւելով պէտք է Հայաստանի տարածքից Պարսից ծոցը միացնել Սեւ ծովին, յաւելելով նաեւ, որ Միջին Ասիայում Թուրքմենստանի, Թաջիկստանի, Ուզբէկստանի եւ Ղազախստանի հետ մի երկաթուղային ցանցի կառուցման համաձայնութիւն է ձեռք բերել, որ եթէ կարողանանք Կովկասն էլ միացնել այդ ցանցին, դա տարածաշրջանի երկրների համար բաւական շա-

հաւետ աշխատանք կը լինի, որի շարունակութիւնը կը գնայ եւ կը միանայ եւրոպական երկրների երկաթուղագծերին:

Նա էլեկտրաէներգիայի, բնական եւ նաւթային արտադրութիւնների անդրադառնալով ասաց, որ երկու երկրների մասնագէտների հետազօտութիւնների արդիւնքում ցանկալի է երկու կողմերն էլ այս բանակցութիւններից օգուտ քաղեն:

Նա այնուհետեւ առաջարկներ երկայացրեց պետրոքիմիայի, քաղաքաշինութեան, բնակարանաշինութեան, էներգիայի եւ զբօսաշրջութեան ոլորտներում համագործակցութիւն ծաւալելու վերաբերեալ եւ պատրաստականութիւն յայտնեց նախարարի հետ բանակցել Իրան Հայաստան բանկային յարաբերութիւնների եւ դրամական փոխանցումների կարեւորութեան մասին:

ՀՀ Էներգետիկայի ու բնական պաշարների նախարար եւ հմուտ ու փորձառու դիւանագէտ պրն. Արմէն Մովսիսեանը եւս իր ելոյթում նախ շնորհակալութիւն յայտնեց պրն. Սալեհիին բարձր մակարդակի ընդունելութեան, ապա երկու օրւայ ընթացքում երկու երկրների մասնագէտների թափած ջանքերի համար, որի շնորհիւ հնարաւոր եղաւ տարբեր բնագաւառներում եղած հարցերը քննարկել ու համադրել եւ արդիւնքը ներկայացնել մի համաձայնագրի տեսքով:

Նա ընդգծեց, թէ ԻԻՀ-ը կարելոր նշանակութիւն ունի Հայաստանի համար եւ երկու երկրները քաղաքական, տնտեսական եւ հասարակական ոլորտներում սերտ յարաբերութիւններ ունեն, որը դեռ պիտի աւելի զարգանայ: Ապա նշեց, թէ անցեալ տարի Երեւանում տեղի ունեցած յանձնաժողովում փոխադրութեան, առեւտրի եւ էներգիայի բնագաւառներում համաձայնութիւն ձեռք բերուեց, որի շնորհիւ կառուցուում է էլեկտրաէներգիայի 3-րդ գիծը եւ Արաքս գետի վրայ

տեղադրել է էլեկտրականութիւն արտադրող երկու սարքեր (90 մեգավատը Իրանին, 80-ը Հայաստանին- Լ.Ա.), ապա նաեւ երկաթուղագծի կառուցման մասին նախագծի մշակումը, որը կը ձգւի Իրանից մինչեւ Բաթումի եւ այդպիսով Իրանի Պարսից ծոցը կը միացնի Սեւ ծովին:

Նա, ի դէպ, անդրադարձաւ առեւտրական ու զբօսաշրջութեան բնագաւառների յարաճուն զարգացմանը եւ ապա կրկին անգամ շնորհակալութիւն յայտնել պրն. Սալեհիին ու իր անձնակազմին՝ երկու երկրների բարեկամական կապերի սերտացման ուղղութեամբ գործադրած ճիգերի համար:

Այնուհետեւ տեղի ունեցաւ հեռուստատեսութեան ու մամուլի ներկայացուցիչների հարցազրոյցը, որից յետոյ յանձնաժողովին մասնակցողները հանրակառքով կամ անձնական մեքենաներով մեկնեցին Դարաբադ՝ պետական բարձրաստիճան հիւրերի ընդունարան, որը գտնուում է սարի լանջում մեծածաւալ ու գեղատեսիլ մի պուրակում:

Այսպիսով աւարտուեց միջկառավարական համատեղ յանձնաժողովի 10-րդ նիստը:

Հայաստանի պատուիրակութիւնը վերադառնալով «Էսպիմաս» հիւրանոց, պատուիրակութեան իւրաքանչիւրին տուեց տողերիս հեղինակի «Փոթորկոտ կեանքիս օրերը» գրքի ընծայագրած հայերէն լեզուով երկհատորեակը:

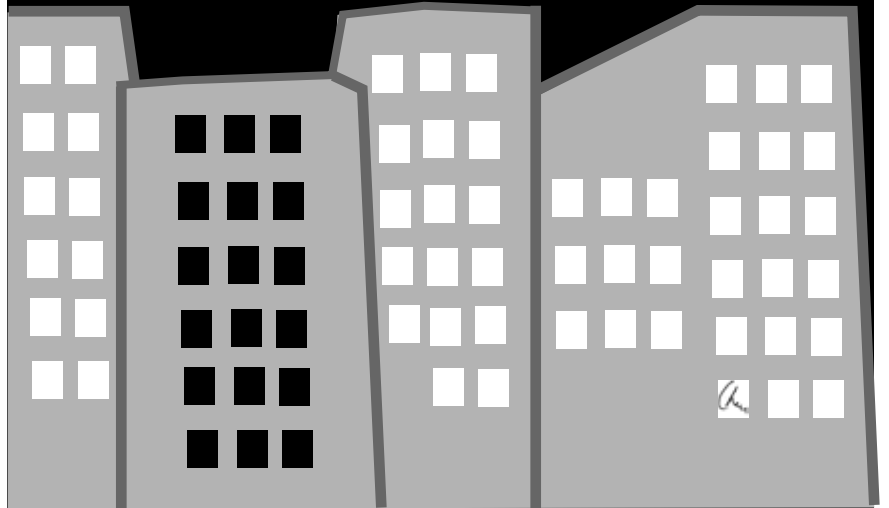
Ի վերջոյ, պիտի ասել, որ յանձնաժողովն իր առաքելութիւնն աւարտեց բարեյաջող կերպով ու գոհունակութեան զգացումով եւ այդ ամենը, անշուշտ, եւ յատկապէս Իրանում Հայաստանի արտակարգ եւ լիազօր դեսպան պրն. Գրիգոր Առաքելեանի, դեսպանորդ պրն. Գառնիկ Բաղալեանի եւ խորհրդական Սուրէն Գասպարեանի նախանձախնդիր եւ այլ պաշտօնեաների վերաբերմունքի ու եռանդուն ջանքերի շնորհիւ:

Կար-չկար, մի նորակա-
ռոյց բազմաշարկ շէնք
կար բազմաթիւ բնակա-
րաններով, որոնք փողոցից նայե-
լիս, տարբերում էին միայն լու-
սամուտների վարագոյրների տե-
սակով եւ գոյնով: Եւ ինչպէս յա-
ճախ պատահում է նման պարա-
զաներում, շէնքի բնակիչները,
վարագոյրների պէս, իրար հետ
այնքան էլ ներդաշնակ չէին, բայց
բանը երբեք չէր հասնում լուրջ
գժտութիւնների, որովհետեւ ազ-
գակից էին, եւ առաջնորդում էին
ընդհանուր փոխըմբռնման եւ հա-
մաձայնութեան գիտակցութեամբ:
Փոքրերին իրար կապողը խաղն
էր, պատանիներին եւ աւելի մեծե-
րին՝ դասերը, նորածեւութիւնը,
համակարգիչը եւ սէրը: Ծնողները
պատահած առիթով հերթով հաւ-
աքում էին իրար տուն. կանայք
եփում, թխում, հիւրասիրում, ան-
դադար գրուցում, իսկ տղամար-
դիկ խմում, ծխում, նարդի էին
խաղում: Կեանքի հոսքը շէնքի մէջ
շարունակւում էր ընթանալ իր մի-
ակար բզզոցով ու բնականոն հու-
նով: Մի քանի հարսանիքներ
եղան: Աղջիկներից շատերը գնա-
ցին ուրիշ շէնքեր, տղաները հարս
բերեցին, ու յետոյ նրանք նոյնպէս
առանձնացան: Երիտասարդների
թիւը գնալով պակասում էր: Շէնքը
ծերանում էր, շէնքի հետ ծերա-
նում էին բնակիչները: Մահեր էլ
եղան...

Մի օր էլ պատահեց այնպէս, որ
երկրից գնալու մարմաջի մանրէ
ընկաւ շէնքի մէջ: Յայտնի չեղաւ,
թէ ով էր առաջին վիրուսակիրը,
բայց վիրուսը շատ արագ տա-
րածեց: Բարեբախտաբար, առա-
ջին էտապում, ոչ բոլորը վարակ-
եցին. բնակարաններից ներս եւ
մասնակի կամ ընդհանուր հանդի-
պումների ընթացքում թեր եւ դէն
կարծիքները բախւում էին իրար,
յարուցում լարածութիւն, տեղի
տալիս անվախճան վէճերի, գոռ-
գոռոցների: Չկար նախկին համե-
մատական անդորրը: Հիմա խօ-

ՇԵՔԱՐ ԳՆԱԼ-ՉԳՆԱԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Կոլիա Տէր Յովհաննիսեան

սակցութեան միակ թեման գնալն
էր: Ոմանք թարկում էին նոր երկ-
րի բարեմասնութիւններն ու ա-
ռաւելութիւնները, միւսները՝ թե-
րութիւններն ու վտանգները, անի-
մաստ համեմատութիւններ ու
զուգահեռներ անցկացնում երկր-
ների միջեւ: Դա շարունակւեց
այնքան ժամանակ, մինչեւ առա-
ջին բնակարանը սուսուփուս դա-
տարկւեց՝ մնացածներին դնելով
կատարած փաստի առջեւ: Վեր-
ջին օրերին իմացան, հաւաքեց-
ցին, արցունքոտ աչքերով մէկ-մէկ
գրկախառնւեցին, բարի երթ մաղ-
թեցին: Յուզւեցին, տխրեցին, սկ-
սեցին աւելի լրջօրէն մտածել
գնալ-չգնալու մասին: Սկսեցին
կասկածել ու չհաւատալ մի-
մեանց: Ծայր առան նաեւ կան-
խագուշակումներ, բացայայտում-
ներ.

-Չեն դիմանայ, ետ կգան,-ա-
սաց գնացածների կից հարեւանը:

-Կարծո՞ւմ ես..., դու քո գլխի
ճարը տես,- պատասխանեց հիմ-
գերորդ յարկի արեւելեան կողմի
բնակարանի տէրը :

-Աղջիկը սիրահարած էր իմ
տղային,-խոստովանեց երկրորդ
յարկի մէջտեղի բնակարանում
ապրող այրի կինը , - հիմա տղաս
ջանս ուտում է, ասում է, բա մենք
ե՞րբ ենք գնալու: Չգիտեմ, ի՞նչ
քար գցեմ գլխիս:

-Դու էլ գնա, ինչի՞ ես սպա-
սում,- խորհուրդ տւեց չորրորդ՝
արեւմտեանի բնակիչը, թէւ ինքն
այնքան էլ չէր տառապում գնալու
մարմաջով:

-Չէ՛, գնաս, կը փոշմանես,-մէջ
ընկաւ մէկ ուրիշը, ով արդէն ու-
ղարկել էր գնալու համար անհրա-
ժեշտ թղթերը եւ սպասում էր
պատասխանի...

-Հէշտ է ասել՝ գնալ, բա ի՞նչ
անեմ գործս, ունեցւածքս...

Շէնքում կորել էր հանգիստը,
նախկին օրերի ջերմութիւնը,
փոխմտերմութիւնը:

Ամէն դէպքում, առաջին օրի-
նակը սաստիկ գայթակղիչ էր.
գործը, աստիճանաբար, տեսա-
կանից անցնում էր գործնական
փուլ: Մնալը թւում էր յետամնա-
ցութիւն, իսկ գնալու հրամայա-

ՎԵՐՋԱՊԵՍ ԵԿԽՕՍՍՈՒԹԻՒՆ

կանը դառնում կենսական անհրաժեշտություն: Առաջինին յաջորդեց երկրորդ ընտանիքը, երրորդը եւ այսպէս շարունակ: Ասեւ բոլորը փշերի վրայ էին նստած:

Բնակարանները դատարկոււմ էին, կահ-կարասին գնում էր ջրի արժէքով: Բնակարանների մի մասը մնում էին թափուր, միւսները վաճառոււմ: Գալիս էին ազգութեամբ ու կրօնով տարբեր նոր բնակիչներ, որոնք սկզբում փորձամասնութիւն էին, յետոյ հետզհետէ շէնքում դարձան մեծամասնութիւն:

Ու եղաւ այնպէս, որ միայն մի ընտանիք մնաց նախկին բնակիչներից, այն էլ՝ ծւաւած, բաժանբաժան եղած. դուստրը մի երկրում, ուստրը՝ այլ, իրենք՝ մարդ ու կին մեռակ, որբացած, բայց անդրդեւի՝ իրենց մնալու որոշման մէջ:

Մի օր, որտեղից-որտեղ, մամրէն պտտուեց, պտտուեց, եկաւ մտաւ կնոջ փորը: Երեւի կարօտել էր զաւակներին:

-Ի՞նչ ես ասում, ա՛յ մարդ,- ասաց նա,- մենք էլ չգնա՞նք:

-Գնանք, ի՞նչ անենք, -տատամտոտ պատասխանեց ամուսինը:

Անցաւ մի քանի օր:

-Ասում ես գնանք, հա՞,- հարցրեց ամուսինը:

-Գնանք, մնանք ի՞նչ անենք,- հաստատական պատասխանեց կինը:

Անցաւ մի քանի ամիս: Նրանք սկսեցին վաճառել իրենց ունեցած-չունեցածը...

.....
.....
.....

Շէնքը դատարկեց հնաբնակներից, բայց երեք խնձոր չընկաւ երկնքից, քանի որ այս հեքիաթը դեռ շարունակոււմ է...

Տէր-Պետրոսեան՝ իշխանութիւնն իրականացրել է պայմանները, եւ այժմ Կոնգրեսը սկսում է պատկերակութիւն ձեւաւորել

Մայիսի 31-ին ընդդիմութեան հանրահաւաքում համայնքերման արդիւնքում ազատ արձակած բանտարկեալների՝ «Հայկական ժամանակ» օրաթերթի գլխաւոր խմբագիր Նիկոլ Փաշինեանի եւ նախկին պատգամաւոր ու Ղարաբաղեան պատերազմի հերոս Սասուն Միքայէլեանի ներկայութիւնը ոգեշնչել է ժողովրդին եւ հանրահաւաքին նոր թափ հաղորդել:

Սակայն, առանցքային խօսքն ասել է ոչ թէ Փաշինեանը, որից ակնկալում էին ընդդիմադիր շարժման արմատականացում, այլ Հայ ազգային կոնգրեսի առաջնորդ, անկախ Հայաստանի առաջին նախագահ Լեւոն Տէր-Պետրոսեանը: Յիշեցնենք, որ քաղբանտարկեալներին ազատ արձակելու, 2008 թ. Մարտի 1-ի նոր հետաքննութիւն սկսելու եւ Ազատութեան հրապարակում հանրահաւաքներ անցկացնելու արգելքը հանելու պահանջներն առաջ էր քաշել ՀԱԿ-ը՝ որպէս նախագահ

Սերժ Սարգսեանի եւ նրա կառավարութեան հետ պաշտօնական երկխօսութեան նախապայման: Ամփոփելով պայքարի գարնանային շրջանի արդիւնքները՝ Լեւոն Տէր-Պետրոսեանն ասել է, որ իշխանութիւնն իրականացրել է պայմանները, եւ այժմ Կոնգրեսը սկսում է պատկերակութիւն ձեւաւորել, որը կը մասնակցի բանակցութիւններին: Նոյնը նա ակնկալում է նաեւ իշխանութիւններից: Ընդդիմութեան առաջարկած երկխօսութեան օրակարգում կը լինեն արտահերթ նախագահական եւ խորհրդարանական ընտրութիւնների անցկացումը, սակայն Տէր-Պետրոսեանն ասել է, որ իշխանութիւնը կարող է ունենալ իր օրակարգը, եւ ընդդիմութիւնը չի կարող այն անտեսել: Լեւոն Տէր-Պետրոսեանն իր ընդարձակ ելոյթում պատասխանել է այն մեղադրանքին, թէ Կոնգրեսը գաղտնի գործարքի մէջ է մտել իշխանութեան հետ, որին ոչ լեգիտիմ է համարում: Նա նշել է, որ որոշ ուժեր խուճապի մէջ են առաջիկայ երկխօսութիւնից, որը կարող է երկրում սոցիալ-տնտեսական եւ քա-

ղաքական իրավիճակի արմատական փոփոխությունների յանգեցնել: Եւ աւելի շատ նեարդայնանում է երկրի «ամենամեարդային» մարդը, ասել է Տէր-Պետրոսեանը՝ ի նկատի ունենալով ՀՀ երկրորդ նախագահ Ռոբերտ Քոչարեանին: Ընդ որում թէ նա եւ թէ միւս ելոյթ ունեցողները, այդ թւում նաեւ՝ Փաշինեանը, յայտարարել են, որ ճգնաժամից դուրս գալու միակ ելքը, որը 2008 թ. ընտրութիւնները կեղծելու եւ ոչ լեգիտիմ իշխանութիւն ձեւաւորելու հետեւանք է, արտահերթ ընտրութիւններն են: Ըստ էութեան, կարելի է արձանագրել, որ քաղաքականութեան կրկնակի արձակուրդից յետոյ երկրում իրավիճակը վերադարձել է յետընտրական զրոյական կէտ՝ ընդդիմութիւնն ընտրութիւնները կեղծած է համարում, իսկ իշխանութիւնը խօսում է Տէր-Պետրոսեանի կողմից իշխանութիւնը տապալելու փորձի մասին: Տէր-Պետրոսեանն ընդգծել է, որ բացի Հայ ազգային կոնգրեսի հետեւողական պայքարից, եղել են նաեւ մի քանի գործօններ, որոնք ստիպել են իշխանութիւններին զիջումների գնալ: Դրանք եւ արաբական աշխարհում տեղի ունեցած իրադարձութիւններն են, որոնք վերջակէտ են դրել բռնատիրական ռեժիմների նկատմամբ միջազգային հանրութեան հանդուրժողականութեանը:

Եւ դարաբաղեան խնդիրը, որը Տէր-Պետրոսեանի կարծիքով՝ «մօտենում է հանգուցալուծման, իսկ միւս կողմից, գործընթացի տապալման դէպքում, զգալի է դառնում Ադրբեջանի կողմից պատերազմի վերսկսման սպառնալիքը»: Իշխանութիւնը հասկանում է, որ հանրութեան կողմից ներկայիս վստահութեան քիչ դէպքում նա ունակ չէ հակամարտութեանը քաղաքական լուծում տալու եւ չի կարող յոյս դնել պատերազմում յաղթանակ տանելու վրայ: Ընդ որում նա նշել է, որ Հայաստանում ցանկացած ներքաղաքական զարգացումների դէպքում դարաբաղեան հարցով քաղաքական ուժերի դիրքերը միաձոյլ կը լինեն: Երրորդ գործօնը յաճախակի դարձած սոցիալական ընդվզումներն են, սակայն գլխաւոր գործօնը շարունակում է մնալ ծանր սոցիալ-տնտեսական իրավիճակը: Լեւոն Տէր-Պետրոսեանը յայտարարել է, որ «չպէտք է պատրանքներ փայփայել իշխանութեան կողմից բարեփոխումների իրականացման մտադրութեան վերաբերեալ: Զիջումները կատարել են բացառապէս սառը հաշւարկի եւ երկրի սոցիալ-տնտեսական աղէտալի վիճակի անվանելիութեան գիտակցութեան հիման վրայ»: Տէր-Պետրոսեանը նշել է, որ ի տարբերութիւն արաբական երկրների, ընդդիմու-

թիւնը փորձում է իշխանափոխութեան հասնել առանց ցնցումների, սահմանադրական ճանապարհով, թէեւ շտապել է ասել, որ արաբական սցենարը չպէտք է բացառել՝ «ելնելով իշխանութեան վարքագծից»:

Նաիրա Հայրունեան
Աղբիւր՝ www.armenianow.com

Դաշնակցութիւնը ողջունում է իշխանութեան եւ ընդդիմադիր ՀԱԿ-ի երկխօսութիւնը

Դաշնակցութիւնը չի խանդում իշխանութեան եւ ընդդիմադիր Հայ ազգային կոնգրեսի երկխօսութեանը: Աւելին՝ ողջունում է նրանց քայլը: Խորհրդարանում այսօր հրաւիրած ասուլիսի ժամանակ այս մասին յայտարարեց Դաշնակցութիւն խմբակցութեան ղեկավար Վահան Յովհաննի-

սեանը: Այդ գործընթացի ամենադրական արդիւնքը Յովհաննիսեանը համարում է այն, որ Հայաստանում վերջապէս գաղափարական պայքար կը ծաւալւի: «Ի՞նչ է ասում Լեւոն Տէր-Պետրոսեանը՝ Հայաստանը չի կարող դիմանալ, եւ կարող է լաւ ապրել մենակ ու մենակ Ղարաբաղը յանձնելու պարագայում: Միւս կողմից, Դաշնակցութիւնը ասում է՝ ոչ, կարելի է դիմանալ ու զարգանալ չզիջելով, որովհետեւ մենք

այդ պատենցիալը ունենք», - պարզաբանեց Դաշնակցութիւն խմբակցութեան ղեկավարը: Նոյն հարցի վերաբերեալ իշխանութեան դիրքորոշումը Վահան Յովհաննիսեանը գնահատեց «ունիկալ» ու ընդգծեց. - «Հիմա տեսէք, թէ ի՞նչ է ասում իշխանութիւնը՝ կարելի է դիմանալ, շատ ցանկալի է դիմանալ, բայց ես չեմ կարող»: Հայ ազգային կոնգրես - իշխանութիւն երկխօսութեան պտուղները արդէն երեւում են, կարծում է Յովհաննիսեանը: - «Եւ իշխանութեան, եւ ընդդիմադիր ՀԱԿ-ի կողմից կայ յարձակում ՀՅԴ-ի վրայ»:

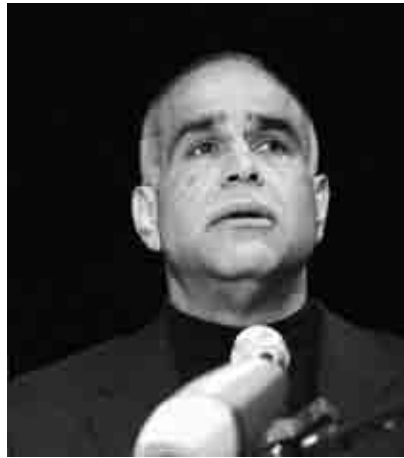
Այս, իր գնահատմամբ՝ «համատեղ» յարձակումը Դաշնակցութեան խմբակցութեան ղեկավարը բացատրում է նրանով, որ ՀԱԿ-ը նոր թիրախ է փնտրում, իշխանութիւնը նրա համար այլեւս թիրախ չէ: Ընդ որում, Դաշնակցական գործիչը շատ ողջունելի է համարում իր կուսակցութեան դէմ այս «յարձակումը»:

Աստղիկ Բեդեւեան
Աղբիւր՝ «Ազատութիւն» ռադիոկայան www.azatutyun.am

«Ժառանգութիւն»-ը չի քննադատում իշխանութիւն - ՀԱԿ երկխօսութիւնը

«Ժառանգութիւն» կուսակցութեան առաջնորդ Ռաֆֆի Յովհաննիսեանը շաբաթ օրը յայտարարեց, թէ իրենք չեն քննադատում Հայ ազգային կոնգրեսի եւ իշխանութիւնների միջեւ հնարաւոր երկխօսութիւնը, ակելի՛ն՝ ողջունում են այն՝ եթէ երկխօսութիւնը բերի արտահերթ ընտրութիւնների:

«Եթէ յայտնի երկխօսութիւնը բերի արտահերթ ընտրութիւնների, այս ահաւոր, կործանարար իրավիճակի արտահերթ լուծման, մենք միայն կողջունենք այդ արտահերթ լուծումը», - ասաց իր համախոհների հետ Ազատութեան հրապարակ

րակ հանդիպման եկած Ռաֆֆի Յովհաննիսեանը՝ շարունակելով. - «Բայց եթէ դրանից բացի կայ մի այլ օրակարգ, որը գնում է պայմանաւորաւորութիւնների, որտեղ կը դիտարկւեն այլ հարցեր, հերթական լուծումներ, Արցախի հիմնահարցում անընդունելի զիջումներ, Թուրքիա - Հայաստան յարաբերութիւններում անընդունելի քաղաքականութեան շարունակութիւն, այստեղ, իմ կարծիքով, ժողովուրդը արդէն կասի՝ ո՛չ մեղսակից համագործակցութեանը»: Նա յոյս յայտնեց, որ «ուշացած այդ երկխօսութիւնը» չի ունենայ այնպիսի հետեւանք, որ «Մարտի 1-ը նոյնպէս կոծկի», «ոչ թէ օրէնքը կիրառւի, ոչ թէ ճշմարտութիւնը բացայայտւի, այլ քաղաքական պայմանաւորութիւնները բերեն նրան, որ այդ անյարմար էջը փակւի»:

«Ազատութիւն» ռադիոկայանի հետ զրոյցում «Ժառանգութեան» առաջնորդը յաւելեց, որ սպառնալից չի համարում Կոնգրեսի հետ համագործակցութեան հնարաւորութիւնները:

Աստղիկ Բեդեւեան
Աղբիւր՝ Ազատութիւն ռադիոկայան www.azatutyun.am

Երկխօսութեան ծախողում

«Հայկական ժամանակ» ընդդիմադիր օրաթերթին տւած մեկնաբանութեան մէջ, որը հրապարակ

ւել է ուրբաթ, Յունիսի 10-ին, Հայ ազգային կոնգրեսի (ՀԱԿ) առաջնորդ Տէր-Պետրոսեանն ասել է. «Որոշումների կայացման գործում զրոյական դերակատարութիւն ունեցող անձանց կարծիքը տւեալ պարագայում որեւէ նշանակութիւն չունի: Հետեւաբար, քանի դեռ իր տեսակէտը չի արտայայտել [նախագահ] Սերժ Սարգսեանը, անհնաստ է այդ մասին որեւէ բան ասել: Միայն պէտք է ի նկատի ունենալ, որ երկխօսութիւնը ոչ այնքան ՀԱԿ-ին, որքան իշխանութեանն է անհրաժեշտ: Երկխօսութեան չկայացման դէպքում Կոնգրեսը ոչինչ չի կորցնի, այլ գուցէ քաղաքական տեսակէտից կը շահի: Կորցնողը լինելու է առաջին հերթին հենց իշխանութիւնը»:

Կէր-Պետրոսեանի այս յայտարարութիւնը հնչեց քաղաքական դաշտում ծաւալած քննադատութեան ֆոնին, որի հիմնական շեշտադրութիւնը երկխօսութեան ձախողումն ու դրա ժամանակավրէպ լինելն է: Շատերը խօսում էին նման երկխօսութեան ձախողման մասին, նույնիսկ նախքան այն լրջօրէն կը սկսւէր:

Զնայած այս շաբաթակազին իշխանութիւնների յստակ պատասխանի, որ չեն պատրաստուում երկխօսութեան պատուիրակութիւն ձեւաւորել, որի օրակարգը լինելու էր արտահերթ ընտրութիւնների անցկացումը, ու չնայած ՀՀ նախագահի աշխատակազմի ղեկավար Կարէն Կարապետեանի յայտարարութեանը, որը տարածւել էր հենց նախագահ Սերժ Սարգսեանի մամուլային ծառայութեան կողմից, ՀԱԿ-ի ղեկավարները դեռ պնդում են, որ պատասխանը սպասում են անձամբ նախագահ Սարգսեանից: Սակայն շատերի կարծիքով՝ սա զուտ «աչքկապոցի է»:

ԸՆԹԵՐՉՈՒՄ ԷՔ «ՅՈՅՍ»

«Յոյս»-ի 100 համարների հրատարակությունը կանոնաւոր յաճախակա-
նութեամբ ինքնին ձեռքբերում է: Թերթիս որակը, ինչ խօսք, համարից
համար, տարբերել է, ունեցել է ելեւէջներ. դա թող դատեն մեր ընթեր-
ցողները: «Ինչպէ՞ս էք գնահատում «Յոյս»-ի առաջին հարիւր համարնե-
րը». այս հարցին պատասխանել են՝ հայոց դպրոցների ուսուցիչ ու բա-
նաստեղծ Նարվանը եւ երիտասարդ գրող ու մեր աշխատակից Շանթ
Բաղրամեանը:

«Յոյս»-ը համայնքի առաջին թերթն է, որ հաւատարիմ է ժամանակակից
մամուլի սկզբունքների համաձայն», այն է՝ թափանցիկութիւն, առար-
կայական սառը մօտեցում, անկողմնակալ հայեացք, որն իհարկէ չի
նշանակում թերթը լցնել ոչինչ չասող, «չեզոք» գրութիւններով, այլ ընդ-
հակառակը, նշանակում է խրախուսել մարդկանց արտայայտել ամէն
կարգի եւ ուղղութեամբ տեսակէտներ եւ թող դրանք բախւեն միմեանց:
Յաւակնում ենք, որ տպագրել ենք ստացած բոլոր գրութիւնները (պարզ
է երկրի օրէնքների սահմաններում, եւ եթէ դրանք ուղղակի հայիոյանք-
ներ չեն, կամ էլ չափազանց ծաւալուն):

«Յոյս»-ի 100-րդ համարի հրատարակման առիթով նաեւ զրուցել ենք
թերթիս արտոնատէր՝ Լեւոն Ահարոնեանի հետ:

Ռ.Ս.

ՀԱՐՉԱԳՐՈՅՑ «ՅՈՅՍ»-Ի ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ ԼԵՒՈՆ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՀԵՏ «ՅՈՅՍ»-Ը ԱՆՉԱՆԿԱԼԻ ԱՆՁԱՆՑ ԳԱՆԿ ԶՈՒՆԻ

-Ինչպէ՞ս էք գնահատում «Յոյս»-ի 100 համարները:

-Հպարտանում են, որ մեր «Յոյս»-ը կարողացել է իր 100 հա-
մարներով թէ՛ Իրանում եւ թէ՛ Հա-
յաստանում իր տեղը բացել հա-
սարակութեան մէջ: Անձամբ
ականտես են, թէ ինչպէս, երբ մի
քիչ «Յոյս»-ը ուշանում է, զանգա-
հարում են ինձ եւ հարցնում են թէ
«բա ի՞նչ էղաւ»: Ուրեմն մարդիկ
հետաքրքրւած են: Սա ինքնին
մեզ համար խթան է հանդիսա-

նում, որ շարունակենք մեր գործը
եւ փորձենք բարելաւել մեր թեր-
թը:

Իսկ թերթի պարսկերէն բաժի-
նը աւելի հեշտ է կապ հաստա-
տում թէ՛ մեր երիտասարդութեան
հետ եւ թէ՛ պարսիկ հասարակու-
թեան հետ: Պարսիկ ընկերներս
շատ են հաւանում Հայաստանի,
հայոց պատմութեան, Եղեռնի եւ
այլնի մասին պարսկերէն յօդած-
ները:

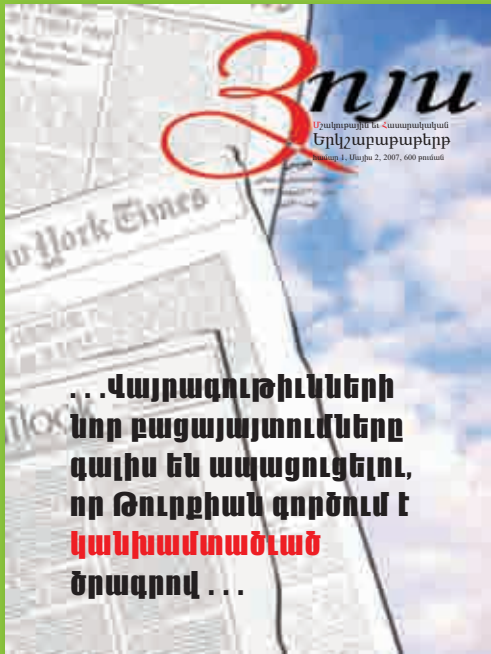
Մեր համայնքում նման թեր-

թեր, հրատարակութիւններ եւ
այլն, դժբախտաբար գալիս են,
փայլում են, յետոյ արագ խամ-
րում ու հանգչում են: Բայց ես եւ
«Յոյս»-ի աշխատակազմը, միչեւ
հիմա պահել ենք թերթի որակը եւ
կաշխատենք տարիներ շարունակ
նոյն ուժգնութեամբ շարունակել:

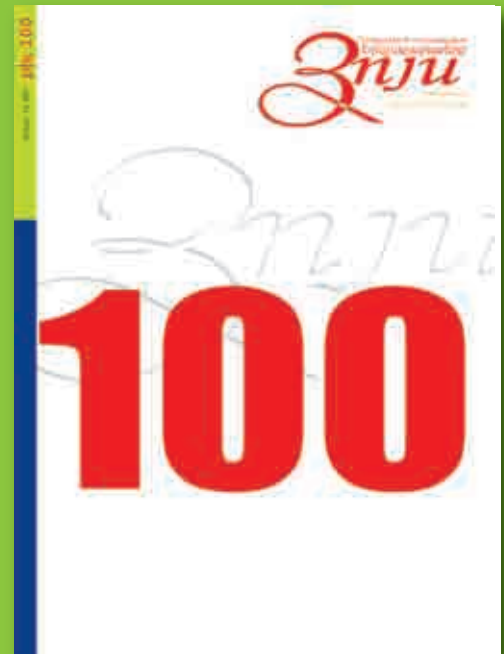
**-Եղե՞լ են պահեր, որ մտածէք
դադարեցնել թերթի հրատարա-
կութիւնը:**

-Ո՛չ: Որովհետեւ ես «Լոյս»-ի

100-րդ շաբաթ

...Վայրագույթիկների
և որ բացայայտումները
գալիս են ապացուցելու,
որ Թուրքիան գործում է
կանխամտածւած
ծրագրով ...

Ժամանակակից ծանօթ էի թերթ
հրատարակելու գործի հետ, եւ
իմանում էի, որ կանոնաւոր թերթ
հրատարակելը մեծ ծախսերի է
մայում: Անգլերէն բառը գործ

ածեն, սա իմ հորի-ն է: Հորի այ-
սինքն քո իսկական աշխատանքի
կողքին մի ուրիշ բանի նկատ-
մամբ էլ սեր ունենաս եւ դրանով
զբաղես: Սա էլ իմ հորի-ն է: Սի-
րում են գրքով, թերթով եւ հրա-
տարակչութեան վերաբերող գոր-
ծերով զբաղել: Լուրջ մտածել են
մի կերպ ծախսերը իջեցնելու մա-
սին, բայց թերթը դադարեցնելու
մասին՝ չեն մտածել:

-Թերթի հրատարակութեան
առաջին տարւայ ընթացքում,
դուք աւելի ակտիւ մասնակցու-
թիւն ունէիք դրա բովանդակու-
թեան մէջ: Յատկապէս մեծ հե-

տաքըրրութիւն ստեղծեց ձեր մա-
նակը Արամ վեհափառին եւ դրա
արծագանքը: Ինչո՞ւ այդ մակար-
դակի հարցեր այլեւս չէք արծար-
ծում:

-Թողէք ձեզ վստահացնեն, որ
թէ «Լոյս» եւ թէ «Յոյս» պարբերա-
կաններում հրատարակած յօ-
ւածները, այդ թւում հէնց Վեհա-
փառին ուղղած իմ մամակը,
իրենց ազդեցութիւնն են ունեցել
մեր համայնքի կեանքում: Այս
օրերին փոփոխութիւններ ենք
նկատում պատգամաւորական
ժողովում, թեմական խորհրդում
եւ այլն, որոնցում այս թերթերը
իրենց դերն են ունեցել: Օրինակ

« Յ Ո Յ Ս » - Ի Ա Շ Խ Ա Տ Ա Կ Ա Չ Մ

Ռոբերթ Սաֆարեան՝
խմբագիր

Լիա Խաչիկեան՝
գեղարուեստական ծեւաւորման
պատասխանատու

Քարմէն Ազարեան՝
հայերէն բաժնի սրբագրիչ

Քարին Եղուբի՝
Քարտողարուիւի ու
բաժանորդագրութեան
պատասխանատու

Նասիմ Նաջաֆի՝
պարսկերէն բաժնի սրբագրիչ

Արման Ստեփանեան՝
Մարզական բաժնի
պատասխանատու

Քաջիկ Սաֆարեան՝ կայքի
պատասխանատու

Իշխան Իբրանոսեան

Ալիռեզա Սանագու

տեղեակ են, որ հենց հիմա խօսուում է այստեղ դպրեվանք հիմնադրելու եւ հենց տեղի երիտասարդներից քահանայ Վարդապետ դաստիարակելու մասին: Այդ նամակը աղմուկ շատ հանեց, բայց նպատակը աղմուկ հանելը չէր, այլ համայնքի նկատմամբ մտահոգութիւններ արտայայտելը:

Բայց, այո՛, ճիշտ էք, աւելի քիչ ակտիւութեանս վերաբերեալ: Դրա պատճառն այն է, որ նախ տարիքս է բարձրացել է, եւ գուցէ աւելի կարելորն այն է, որ խիստ զբաղւած եմ եղել: Յուսով եմ շուտով «Յոյս»-ին աւելի կաշխատակցեմ:

-Մենք յաւակնել ենք եւ յաւակնում ենք, որ մեր թերթը կուսակցական չէ, յատուկ գաղափարախօսութեան չի պատկանում, այլ իր մէջ արտացոլում է համայնքի բոլոր հոսանքների տեսակետները: Անցեալ տարւայ մեր խմբագրական կազմի փոփոխութիւններից յետոյ, Անդրանիկ Սիմոնեանի եւ Անդրանիկ Խեչումեանի խմբագրական կազմից հեռանալուց յետոյ, այս հարցն է ծագել որոշ մարդկանց մտքում, թէ արդեօք մենք ամենայնդէպս հաւատարի՞մ ենք վերոյիշեալ սկզբունքին եւ պատրաստ ենք հրատարակել ցանկացած հեղինակի միւթը՝ անկախ նրա գաղափարական պատկանելութիւնից:

-Հարիր տոկոսով այդպէս է: Տեսէք, «Ալիք»-ը կուսակցական թերթ է, եթէ կուսակցութիւնը ցանկանում է մի բան գրի, անկախ խմբագրի կարծիքից, դա պիտի տպւի: Ոչ մի կասկած, որ այդպէս է: Մերը չէ. մեր թերթի նպատակներից մէկն այն է, որ մարդիկ խօսեն եւ արտայայտւեն: Եթէ «Յոյս»-ն էլ դառնայ ողջ գովաբանութիւն ներկայ պայմանների, դա էլ ի՞նչ օգուտ կունենայ: Մենք քննադատութիւններ ունենք: Համայնքում եթէ մենք չքննադա-

տենք ճիշտ չէ: ...

-Թոյլ տւէք աւելի պարզ ասել. մեզ հարցնում են, որ անցեալ տարւայ խմբագրական կազմի փոփոխութիւններից յետոյ, արդեօք ձեր մտտեցումն էլ փոխւե՞լ է, արդեօք դուք էլ հիմա անցանկալի մարդկանց ցա՞նկ ունէք, որոնց գրութիւնները չէք տպագրում:

-Չէ, մման բան չկայ: Հիմա էլ մեզ որեւէ յօդւած տան կը հրատարակենք, դրան պատասխան եղաւ, այն էլ կը հրատարակենք: Հէնց պարոն Սիմոնեանն էլ յօդւած տայ, կը տպենք: Իմ նպատակը «Լոյս»-ը եւ «Յոյս»-ը հրատարակելուց այն է եղել, որ այն պատերը որ մեր համայնքում մեր մէջ եղել է, քանդենք: Բարեկամ, դու մի օր ծախ ես եղել, լաւ, Ռուսաստանն էլ ծախ է եղել: Հիմա չէ: Հիմա դարձել է համար մէկ կապիտալիստ: Ես չեմ ասում կապիտալիստն ամենալաւ բանն է, բայց կոմունիստական Ռուսաստանը քանդել է, չէ՞: Ես չպիտի քեզ մեղադրեն որովհետեւ դու ծախ ես եղել: Մենք մի փոքրիկ համայնք ունենք, եկէք այս համայնքը միասին կառավարենք: Ոչ մի կողմն է հասկացել այս, ոչ էլ միւսը: Տեսէք, Կարէն Դեմիրճեանն էլ ծախ էր, բայց ազնւութեան մարմնացում էր, ես նրա հետ շատ մօտ եմ եղել, շատ ազգամէր մարդ էր: Իմ նպատակը այդ պատը մէջտեղից վերցնելն էր, բայց տեսնում եմ չի լինում:

-Վերջում բան կա՞յ աւելացնելու:

Խնդրանքս մեր ընթերցողներից այն է, որ եթէ գանգատ ունեն մեր նկատմամբ, գանգատւեն մեզ, իսկ եթէ սիրում են թերթը, թող այն տարածեն: Մեր երիտասարդներին ծանօթացնեն թերթի եւ ընթերցանութեան հետ: «Յոյս»-ը հրատարակելուց իմ նպատակը մշակութային աշխատանքն է, փող աշխատելը չէ:

100 Years 100

Նորվան

Վաղուց ի վեր, մեր համայնքում զգացւում էր տարբեր, տարաբնոյթ ու միեւնոյն ժամանակ համարանարչելի թերթի բացակայութիւնը: «Յոյս»-ը՝ իր գունագեղ արտաքինով ու օրուայ չափանիշների համապատասխանող ձեւաւորմամբ, եկաւ լրացնելու այդ բացը: Գուցէ «Յոյս»-ը նրանց ճաշակովը չէ, ու՛քեր արհեստավարժ ու նեղ մասնագիտութիւններ ընդգրկող թերթերի ընթերցող են, բայց դրանով հանդերձ, իւրաքանչիւրը գտնում է իրենը՝ ծարաւը յագեցնելու համար: Ժուռնալիստական խաղի կանոններին լաւածանօթ խմբագիրը ճանաչելով իր ընթերցողին ու իրագել լինելով մերհամայնքային խնդիրներին, յատկապէս այն ժամանակ է դրսեւորում իր մասնագիտական հմտութիւնը, երբ վիճարկելի եւ համայնքին յուզող խնդիրներ շօշափելով, մարտահրաւեր է նետում տպագրելով նոյն խնդրի շուրջ առկայ թեր ու դէմ կարծիքներում, դրանով իսկ հաստատելով բազմաձայնութեան մղիչ ուժը, որպէս իւրաքանչիւր հասարակութեան զարգացման գրաւականը:

«Յոյս»-ը ընտրել է երկխօսութեան երկկողմանի ճանապարհ, եւ պահպանելով ժուռնալիստական «անկողմնակալութիւնը» երեւան է հանում տարբեր ու երբեմն իրարամերձ տեսակետներ, որից, բնականաբար, շահուում է ընթերցողն ու հա-

մայնքը:

Որոշ համարներում հանդիպում ենք մեծ թուով պատրաստի, դէսից-դէնից քաղւած միւթերի, որի պատճառով էլ, անկախ դրանց բովանդակութիւնից, համարը կորցնում է ինքնատիպութիւնը, եւ ընդհանրապէս, քիչ ենք հանդիպում հեղինակային, ինքնուրոյն միւթերի, գուցէ այն պատճառով, որ մեզ մօտ նւագել է հայերէն իմա-

ցող՝ գրիչ շարժողների թիւը:

Երկշաբաթաթերթի մարզական լուրերը ժամանակավրէպ են ու չեն համապատասխանում ընթացիկ իրադարձութիւններին, ու եթէ խմբագրութիւնը պնդում է պահպանել այդ բաժինը, հարկաւոր է վերանայել ու նոր մօտեցում ցուցաբերել:

Նաեւ ցանկալի է չհանդիպել աղբիւրը չնշւած, անստորագիր յօդւածներին:

«Յոյս»-ի 100-րդ համարը ընթերցողի սեղանին է:

Թող օրըստօրէ բարելաւման եւ ոչ միայն Ֆիզիկապէս լինելու յոյսով 100-ը բազմապատկելի 100-ով: Ամէն:

Շանթ Բաղդասեան

«Յոյս» հասարակական-մշակութային երկշաբաթաթերթի 100-րդ համարն էք ընթերցում: Սա ինքնըստինքեան կարելոր երեւոյթ է: Այսօրուայ իրանահայ համայնքում, այս իրադարձութիւնը յաջողութիւն է: Անկասկած հարկ ու պատշաճ է՝ շնորհակալութեան խօսք ուղղել «Յոյս» երկշաբաթաթեր-

թի լուսամիտ խմբագրին ու ամբողջ անձնակազմին: Վարձքներդ ի կատար:

«Յոյս» երկշաբաթաթերթը արդէն իսկ լոյս է տեսնում առաւել քան 4 տարի եւ ըստ հէնց իր պաշտօնական կայքի բացատրութեան այն՝ «...ընդհանուր, հանրամատչելի, ոչ-գաղափարախօսական, ոչ-կուսակցական անկախ երկշաբաթաթերթ է, որն աշխատում է իր էջերում արտացոլել իրանահայ համայնքի կարելոր իրադարձութիւնները եւ հասարակութեանը վարժեցնել քննադատութեան եւ հանդուրժողականութեան»:

Կարելի է այսօր քննել ու հարցնել թէ ինչ-

քանով է «Յոյս» երկշաբաթաթերթին յաջողել իր իսկ ճշտած առաքելութիւնը իրականացնել: Ինչքանով է այն հանրամատչելի եղել, անկողմնակալ, կամ որքանով է յաջողել «Յոյս»-ին, արտացոլել իրանահայ կեանքը իր հարցերով ու դժարութիւններով եւ այսպէս...

Այս երկտողը վերի հարցերը պատասխանելու մտադրութիւն չունի: Այդ հարցերի պատասխանը գտնելու համար կարելի է պատրաստել վիճակագրական հարցարաններ, կարելի է դիմել մասնագիտական քննարկումների ու լսել հասարակութեան տարբեր խաւերի տեսակետներն ու դիտանկիւնները:

Այնուամենայնիւ վերոյիշեալ հարցերը պատասխանելու փոխարէն, ստորեւ կանդորադառնամ այն դուրսգնդին, որը ընդհանրապէս մանուկին դասում է մի աշխոյժ ու ակտիւ հասարակութեան մասնիկը, ի մասնաւորի իրանահայ համայնքի իւրայատկութիւնները նկատի ունենալով: Հետեւաբար «Յոյս»-ի կամ ցանկացած առողջ մամուլի ներկայութիւնն ու հրատարակումը պիտի նկատուի անհրաժեշտութիւն:

1)Մամուլի բազմատեսակ պարտականութիւններից մէկն այն է, որ իրեն պատկանող համայնքի ու հասարակութեան տեղեկութիւնները

արտացոլի ճշգրիտ, գրաւոր կերպով: Գրաւոր մշակոյթը, սեւը սպիտակի վրայ գրած տեղեկութիւնները հիմնական դեր ու ազդեցութիւն ունեն տեղեկութիւնների ճիշտ ու անկողմնակալ շրջանառութեան մէջ: Այսօր մեր համայնքում աւելի շատ խօսում ենք քան թէ գրում: Այսօր աւելի շատ լսում ենք քան թէ կարդում: Դա ինքնըստինքեան տեղեկութիւնների սխալ ու անմակարդակ փոխանցման պատճառ է դառնում: Անկախ ամէն ինչից, այսօր գրելու ու կարդալու մշակոյթը պակասում է մեզ մօտ ու պարզապէս ցանկացած նոր գրաւոր տեղեկագիր՝ մամուլ, կայքէջ եւ այլն ... պիտի օգնի մեզ՝ գրաւոր մշակոյթի զարգացման գործընթացում:

2)Մամուլը, ժողովրդավարութեան հասնելու միջոցներից մէկն է: Բազմաձայն հասարակութիւնը, որ իր տեսակետներն ու հարցերը կարողանում է բազմապիսի խողովակներից ու դիտանկիւններից արտայայտել, աւելի ժողովրդավար է: Կասկածելի չէ, որ բոլորը քաջ գիտակցում ու ցանկանում են այդպիսի մի հասարակութիւն: Այնուամենայնիւ ժողովրդավար հասարակութիւն ունենալու ցանկութիւնը բաւական չէ, այլ նաեւ պիտի յարգել ժողովրդավար հասարակութիւն ստեղծելու եւ պահպանելու նախապայ-

մաններն ու ճանաչած ձեւերը: Իսկ ազատ, թափանցիկ ու անկողմնակալ մամուլը այդ նախապայմաններից մէկն է:

3) Մեր համայնքի համար, կարելիութիւն պիտի ունենայ, այն հանգամանքը, որ մենք որպէս հայերէնով մտածող ժողովուրդ, կարող լինենք աշխարհը դիտել ու ընկալել հայերէն լեզուով: Ժամանակակից մատուցման ձեւերով օժտուած մամուլը, անհերքելի դեր է կարող ունենալ այս գործօնում: Հայը պիտի ունակ լինի՝ կարդալ, հասկանալ ու վերլուծել աշխարհը հայերէնով ու այս աշխարհը միայն չի սահմանափակում մեր նեղ շրջանակներով: Համայնքը իմանալով իր աշխարհագրական իրավիճակն ու հարցերը նաեւ պիտի ըմբռնի թէ աշխարհը ո՞ր է գնում:

4) Հ ա մ ա յ ն ք ու մ տպագրող մամուլը լոկ պասիւ դիրքերում չպիտի գտնուի: Նրա միակ դերն այն չէ, որ արտացոլի համայնքի ու հասարակութեան հարցն ու խնդիրը: Այլ այն նաեւ կարող է ակտիւ դեր ունենալ համայնքում՝ այն կարող է նոր մտքեր ձեւաւորի, նոր հարցեր արծարծի ու լուծումներ գտնի: Մամուլը նաեւ կարող է պատրաստի այն միջավայրը, ուր համայնքի արեւստագէտը, մտաւորականը, բանաստեղծը եւ ... արտացոլի իր մտքերն ու ստեղծագործութիւնը: Մի խօսքով բազմապիսի, բազ-

մաճ մամուլն ու հրատարակչութիւնը նաեւ կարող է աջակից դառնալ համայնքի մտային վերելքում:

5)Մամուլը կարող է ազնիւ ու հաւոյանքներից ձերբազատուած, քննադատութեան մթնոլորտ ստեղծի համայնքում: Այն հասարակութիւնը, որ իրեն քննադատելու ու շտկելու ձեւեր չի գտնում, անկասկած գտնում է փակուղում: Հասարակութիւններում միշտ էլ եղել է հասարակական մի խաւ, որ խուսափել է այս անհրաժեշտութիւնից ու քննադատութիւններն ու սխալների մատնանշումը համարել է սրբապղծութիւն: Դա միշտ պատահում է: Կարելի է այն է, որ հասարակութիւնը հասնի այն հասունութեան, որը ընկալի թէ քննադատութիւնը հարկաւոր է առաջադէմ հասարակութիւն ունենալու համար: Իսկ մամուլը մեծ դեր է կարող ունենալ այս մթնոլորտը ստեղծելու համար:

6)Առաջադէմ հասարակութեան յատկանշներից այն է, որ իր պատասխանատու անձինք ու նաեւ համակարգները իրենց պատասխանատու են համարում համայնքի առջեւ: Ոչ արթուն համայնքը, անգիտակցաբար մղում է պատասխանատուներին դէպի այն դիրքերը, որում նրանք իրենց ոչ թէ պատասխանատու ու պարտական են համարում ժողովրդին, այլ իրենց իշխանութիւնը

համարում են աստուածատուր: Մամուլը մեծ դեր ունի հասարակութեանը արթնացնելու եւ ծանօթացնելու իր տարրական իրաւունքներին:

7)Մամուլը ժամանակի ընթացքում նաեւ դառնում է պատմագրութեան աղբիւր: Տարիների ընթացքում արտացոլում են մի հասարակութեան պատմութիւնը ցանկացած մամուլի էջերում: Պարզապէս իրանահայ համայնքի համար, նաեւ մեծ արժէք պիտի հանդիսանայ օրաթերթերը եւ պարբերաթերթերը՝ նրանք պահպանելու են Իրանում ապրող հայերի պատմութիւնը:

...Եւ այսքանը: Կարելի է մէկ անգամ եւս յիշել «Յոյս»-ի ընտանիքը ջանքերը 100 համար «Յոյս» տպելու համար:

Իսկ վերջում՝ յաճախ պատահում է, որ ընկերական հաւաքներում, յիշելով օրւայ դժարութիւններն ու չարիքները՝ մէկը հոգոց է հանում ու ասում՝

-Յոյս չկայ:
Ու այս չորս տարւայ ընթացքում յուսահատը խրախուսւում է այսպէս՝

-Յոյս կայ, առնւազն երկու շաբաթ մէկ:

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ԳՐՔԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉԸ

Հատուած Երեւանեան իմ Յուշատետրից

Նիկիտ Միրզայեանց

Մանկութեան յուշերս մինչ հիմա էլ ինձ հանդարտ չեն տալիս եւ մղում են ինձ դէպի նորանոր բացայայտումներ՝ թիֆլիզահայ Ջաղէթեան գերդաստանի մասին: Տատս Մաշա Միրզայեանցը /Ջաղէթեան/, ով իմ մանկութեան տարիները յաճախ եղել են իր խնամքի ներքոյ, պաշտում էր Յ. Թումանեանին եւ ինձ համար պարբերաբար ընթերցում էր նրա մանկական բանաստեղծութիւններից եւ հեքիաթներից, մանաւանդ «Շունն ու կատուն», «Չարի վերջը», ...այն էլ իր ճոխացրած ու ազդեցիկ արտասանութեամբ: Նա միշտ կարօտով էր յիշում իրենց բնակարանը Թիֆլիզում որը գտնուում էր Թումանեանի բնակարանի հարեւանութեամբ նոյն փողոցում, եւ որ ինչքան մտերիմ էր Թումանեանի դստեր՝ Նւարդի թէ Արփիկի հետ, /յիշողութիւնս թոյլ չի տալիս/ եւ Թումանեանը, երբ ամէն օր անցնում էր այդ փողոցով, տատս ինչպիսի հիացմունքով էր նայում այդ բարի եւ Մեծ բանաստեղծ ՄԱՐԴՈՒՆ: Յազիւ 11-12 տարեկան երեխայ էի, երբ տատս վախճանեց 1965-ին, եւ այսպիսով միայն մոխրացած յուշեր մնացին ինձ համար, եւ տատիս ընտանիքի նկատմամբ կարօտս, վերածեց կարօտախտի: 2009-ի ամռանը, երբ ես Երեւանում էի, որոշեցի փնտրել եւ գտնել Ջաղէթեան ընտանիքից որեւէ մէկին, կարծես ինչ-որ առաքելութեամբ էի ուղղորդել դէպի Երեւան: Միակ տւեալը, որ ունէի, գիտէի որ Յայաստանի Յանրապետութեան

թղթադրամի /1918-20/ վրայ դրոշմած ստորագրութիւններից մէկը պատկանում է Գրիգոր /Գրիշա/ Ջաղէթեանին, ով տատիս աւագ եղբայրն էր եւ զոհել էր ստալինեան վարչակարգի ժամանակ, 37-ին: Ջարմացած էի, թէ ինչպէս կարելի է, որ նման մի ընտանիքի մասին ոչ մի գիրք, ոչ մի յուշ գրուած չլինի, միգուցէ ես տեղեակ չէի: Մի օր էլ հանրայայտ Վեռնիսաժում, հաստատակամ ու սելեռամիտ ճեմելիս, մտքերիս կիզակէտն էի դարձրել «Ջաղէթեան» ազգանունը, եւ անցնում էի այն մասով որտեղ վաճառուում էին հնատիպ գրքեր ու թղթադրամներ, լուսանկարներ: Վեջապէս մի պահ կանգ առայ նրանցից մէկի մօտ եւ հարցրի՝ -Այս թղթադրամի վրայ ստորա-

գրող Ջաղէթեանի մասին որեւէ տեղեկութիւն ունե՞ք: Շատ ջերմ պատասխանեց, -Բա ո՞նց, ես նրա թռան հետ լաւ ընկեր եմ, Գրիշան հիմա Մոսկւա է բնակւում: Ե՛ւ հրաշքը պատահեց... ե՛ւ հեռախօսի համարներ փոխանցեց, ե՛ւ գտայ Ջաղէթեաններից ոմանց, որ Երեւան էին բնակւում: Նրանցից մէկը եղաւ Նիկոլ Սարգսեանը, հիանալի մի մարդ, որ տատիս աւագ քրոջ՝ Սաթենիկ Ջաղէթեանի թոռն էր: Հանդիպեցիմք, յուզեցիմք, խմեցիմք, եւ երկար զրուցեցիմք: Պատմեց յուշեր Ջաղէթեան գերդաստանի մասին՝ ըստ Սաթենիկի, այնքան բազմաբովանդակ եւ հետաքրքիր, որ ես տեղումս գամւած ու շշմած՝ համակ լռութեամբ՝ կարծես իրական պատմութեան լսարանում էի գտնուում: Արդէն ամէն օր Նիկոլի մօտ էի եւ կարծես նա այդ յուշերով, բուժում էր իմ կարօտախտը տատիս ընտանիքի նկատմամբ: Խնդրեցի իրեն, որ գրի առնի այս բոլորը, բայց պատասխանը եղաւ, «էհ...հաւաս չունեմ Նիկիտա ջան»: Այդ հետաքրքիր յուշերից մէկը եղաւ, Ալեքսանդր /Մաշա/ Ջաղէթեանի նւիրաբերած օգնութիւնը Յ.Թումանեանին հրատարակելով նրա բանաստեղծութիւնների գիրքը: Ուրեմն տատիս հայրը՝ Ալեքսանդր Ջաղէթեանը, եղել է Թումանեանի առաջին գրքի լոյս աշխարհի բերողը, հետեւեալ անձնագրով՝ «Յ.ԹՈՒՄԱՆԵԱՆՑ, ԲԱՆԱՍՏԵՂ-ՕՌԻԹԻՒՆՆԵՐ, ՄՈՍԿՈՒԱ, ՏՊԱ-

ՐԱՆ

Մ. ԲԱՐԽՈՒԴԱՐԵԱՆԻ, 1890, ԳԻՆՆ Է 35 ԿՈՊ. » Այսպես մի օր էլ թումանեանը որոշում է որպես երախտագիտութիւն, գիրքը նւիրել Ջաղէթեանին, այս նպատակով նոյն գրքի շապիկը, շքեղ ոսկեզօծ նախշազարդերով կազմւած, յատուկ պատրաստել է տալիս եւ նւիրում Ա. Ջաղէթեանին, հետեւեալ մակագրութեամբ՝

«Մեծարգոյ պ. Աղեքսանդր Ջաղէթեանցին / նւիր / հեղինակից / 93 .6.24/Թիֆլիզ»

Ջաղէթեանը տեսնելով այդ գիրքը եւ իմանալով Յովհաննէսի տնտեսական ոչ բարւօք վիճակը, նեղանում է եւ կշտամբելով ասում նրան՝

«Այ՛ նարդ, ինչ կարիք կար այսքան փող ծախսելիր այս մի օրինակ գրքի համար»:

Ըստ Նիկոլի, այս գիրքը, Սաթեմիկը յանձնած է եղել թումանեանի տուն-թանգարանին :

Ես որոշեցի տեսնել այդ գիրքը անձամբ, բայց աւաղ, որ նոյն օրը երեկոյեան պիտի մեկնէի Պարսկաստան, լուրը փոխանցեցի իմ լաւ բարեկամ, մեծ բանասէր, Բախտիար Յովակիմեանին, խնդրելով ճշտել եղելութիւնը: Ինձ զանգեց եւ ցաւով յայտնեց որ, հեռախօսով իրեն տեղեկացրել են, որ նման մի գիրք գոյութիւն չունի:

Շատ էի հիասթափուել, եւ վատատեսութեամբ տրամադրել Չայաստանի բոլոր թանգարանների նկատմամբ, մինչեւ 2010-ի անձանը, երբ նորից Երեւանում էի:

Վերջապէս Նիկոլի հետ

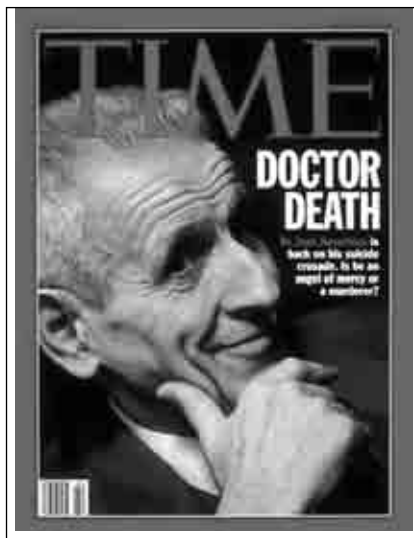
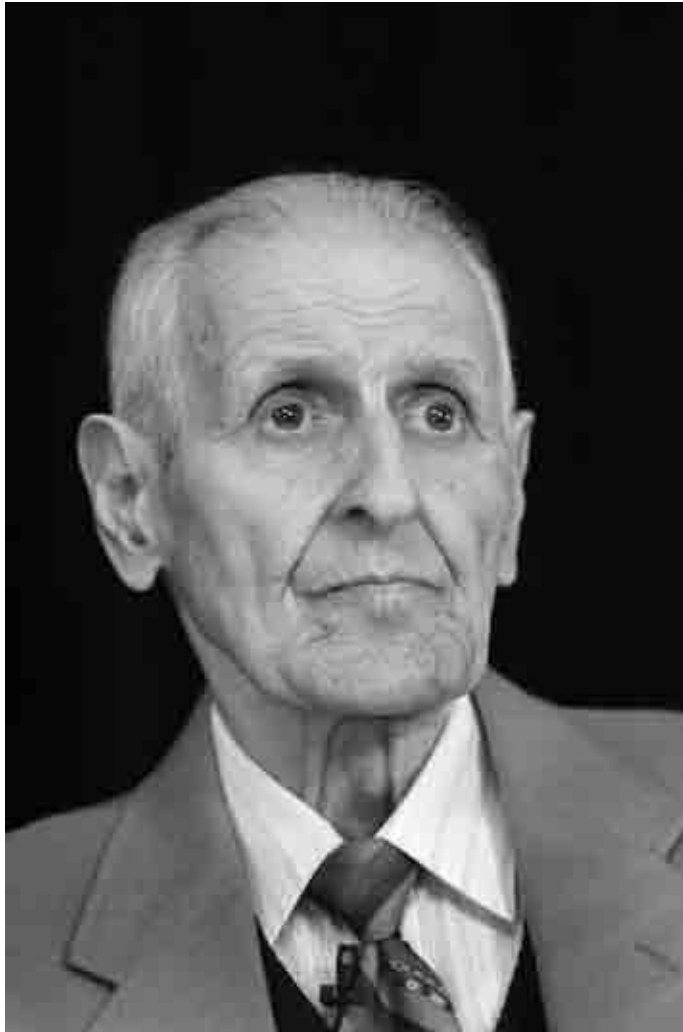
որոշեցինք միասին ներկայ լինել թումանեանի տուն-թանգարանում, եւ մօտիկից հետամուտ լինել հարցին: Մեր ուրախութեանը սահման չկար, երբ տկն. Մառինէ Բաղդասարեանը, թանգարանի գլխաւոր ֆոնդապահը մեզ ցուցադրեց գիրքը, իհարկէ լսելով Նիկոլի փաստացի բացատրութիւնները եւ տւեալները այդ գրքի մասին: Յետոյ նա մեզ ներկայացրեց տկն. Նարինէ Խաչատրեանին, թանգարանի գլխաւոր տնօրէնին, պատմելով եղելութիւնը: Այդ բարեհամբոյր կինը, որ ինքն էլ հետաքրքրւած էր Սաթեմիկ Ջաղէթեանի կեանքի տւեալներով, հնարաւորութիւն ընձեռեց մեզ, որ ապագայում թումանեանի դուստրերի լուսանկարների ալբոմը մօտիկից նայենք եւ եթէ Մաշայից կան Սաթեմիկից որեւէ լուսանկար գոյութիւն ունի, լուսաբանենք: Մեծ հաւատքով ու լաւատեսութեամբ լիցքաւորւած, հրաժեշտ տւինք նրանց ու հեռացանք: Անկեղծ ասած, ես ինձ շատ հպարտ էի զգում, ախր տատիս ու Նիկոլի յուշերը արդէն իմ համար բացարձակ իրականութիւն էին :

Փառք ու պատիւ Աղեքսանդր Ջաղէթեանին՝ Ամենայն Չայոց Բանաստեղծի առաջին գիրքը լոյս աշխարհի բերող կնքահայրին:

Ն. Ջուղա, Մայիսի 26, 2011թ.

ԴՈԿՏՈՐ ՋԵՔ ԳԵԻՈՐԳԵԱՆԻ ՄԱՆԸ

Ուրբաթ Յունիսի 3-ի առաւօտեան Դեթրոյթի հիւանդանոցում մահացաւ «Դոկտոր Մահ» մականունը ստացած հայազգի բժիշկ-գիտնական Ջեք Գեւորգեանը: 83-ամեայ նախկին բժիշկը հիւանդանոց էր տեղափոխուել Մայիսի 20-ին՝ թոքաբորբով եւ երիկամների հիւանդութեամբ: Նա էֆթանազիայի կողմնակից էր, իր ողջ կեանքի ընթացքում աջակցել է էֆթանազիայի օրինականացման գործընթացին եւ օգնել անբուժելի հիւանդներին՝ հեռանալ կեանքից: Այդպէս նա վարուել է 130 մարդու հետ: Սակայն «Դոկտոր Մահ»-ին մեղադրանք առաջադրելու հնարաւորութիւն իրաւապահները ստացել են միայն 1999 թւականին՝ նրան մեղադրելով երկրորդ աստիճանի ուղղակի սպանութեան մէջ: Այդպիսի հնարաւորութիւն իրաւապահ մարմինները ստացել են այն բանից յետոյ, երբ իրենց ձեռքն է ընկել 52-ամեայ Թոմաս Եօրթի ինքնասպանութեան տեսագրութիւնը: Դատարանի վճռով Ջեք Գեւորգեանը դատապարտուել է 25 տարւայ ազատազրկման: Սակայն 2007 թւականին Միչիգան նահանգի համաձայնեցող խորհուրդը որոշել է ազատ արձակել 79-ամեայ բժշկին, քանի որ սկսել էր վատթարանալ նրա առողջական վիճակը: Բացի այդ, խորհուրդը համոզուած էր, որ «Դոկտոր Մահ»-ն այլեւս չի կարող սպառնալիք

Գեւորգեանը հանրութեան համար: Նշենք նաեւ, որ վերջին շր-

ջանում էկրան բարձրացաւ «Դուք չէք ճանաչում Ջեքին» ֆիլմը, որը պատմում էր հայազգի «Դոկտոր Մահ»-ի մասին: Նրա կերպարը մարմնաւորել է յայտնի դերասան Ալ Պաչինոն:

Նա նաեւ HBO հեռուստաընկերութեան մի վաւերագրական ֆիլմի հերոսը դարձաւ: 90-րոպեանոց «Գեւորգեան» ֆիլմը ներկայացնում է 82-ամեայ բժշկի կենսագրութիւնը, այդ թւում բանտում անցկացրած 8.5 տարիները: Ջեք Գեւորգեանը խոստովանել էր, որ վախենում է մահուանից: «Կարծում եմ, ես վախենում եմ մեռնելուց՝ ինչպէս եւ բոլորը», - ասել է Գեւորգեանը:

«Եթէ մենք օգնում ենք մարդկանց աշխարհ գալ, ինչո՞ւ չենք կարող օգնել նրանց հեռանալ աշխարհից», - ընդգծել է Ջեք Գեւորգեանը:

Ամերիկահայ բժիշկը ասել է, որ չի ափսոսում որեւէ բանի, նոյնիսկ 1998 թւականին անբուժելի հիւանդ Թոմաս Իւկի «երկրորդ աստիճանի սպանութեան» մեղադրանքով ազատազրկման դատապարտուելու համար:

Նշելով, թէ ազատազրկման մէջ որոշ պահեր իր համար տանջանք էին, «Դոկտոր մահը» յաւելել է. - «Ի՞նչն է ամենաանտանելի բանտում՝ խռմփոց լսելը»:

ԱԼԲԵՐԹ ԲԵԳԻՋԱՆԵԱՆԻ ԲԵՄԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ԳԵՐԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՄԲ ԹԱՏՐՈՆ ՀԱՄԱՍԱՐԱՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹԻՒՆՈՄ

Մայիսի 30-ին եւ 31-ին, Հայ Համալսարանականների Ընդհանուր միութեան դահլիճում բեմադրուեց Նասիմ Սոլէյմանփուրի գրչին պատկանող «Սպիտակ նապաստակ, կարմիր նապաստակ» թատերգութիւնը՝ Ալբերթ Բեգիջանեանի բեմադրութեամբ: Իհարկէ, բառիս բուն իմաստով, ոչ բեմ կար (հանդիսատեսի մակարդակից աւելի բարձր հարթակ), ոչ լուսաւորում եւ վարագոյր, եւ ոչ էլ այսպէս կոչուած չորրորդ աննշմարելի պատ, այսինքն այսպիսի ենթադրութիւն, որ իբր թէ դերասանները չեն տեսնում թատրոնի դահլիճում նստած հանդիսատեսին եւ ասես իրենք իրական մարդիկ են, որ իրենց կեանքն են ապրում: Ընդհակառակը, դերասանները հենց ընտրուում էին հանդիսատեսների միջից ու բեմ բարձրանում, իսկ ի՞նչ բեմ բարձրանալ, բեմը հենց աթոռների առջեւի տարածքն էր, առանց դէկորի ու բեմայարդարման: Սյս բոլորը, ի հարկէ, քանի տասնամեակներ է, որ ժամանակակից թատրոնում դադարել են նորարարութիւն համարելուց, բայց մեր միջավայրում, ուր ընդհանրապէս դեռ թատրոն համարում է միայն 19-րդ դարի դասական թատրոնը, այս բոլորը տարօրինակ ու անսովոր է երեւում: Տարօրինակ է նաեւ մի պարսիկ ժամանակակից թատերագրի գործի թարգմանութիւնը եւ բեմադրութիւնը հայկական միջավայրում: Ալբերթ Բեգիջանեանին մեր շնորհակալութիւնը պիտի յայտնենք այս տարօրինակ քայլերի համար: Սակայն ...

Ասացինք բեմ չկար, այսքանը լաւ, բայց չկար նաեւ բեմադրութիւն, որն այլեւս լաւ չէ: Ասացինք դերասանները հենց հանդիսատեսներն

էին, սակայն թատերգութեան, աւելի յստակ ասնեք՝ մենախօսութեան, միակ կերպարի դերում կատարող դերասանը, որն հենց ինքը բեմադրիչ Ալբերթ Բեգիջանեանն էր, այնքան էլ դերասանութիւն չէր անում: Բնականի ու սովորականի մակարդակից չբարձրանալով, դժար է պահպանել հանդիսատեսի հետաքրքրութիւնը, յատկապէս երբ չկայ գեղեցիկ լուսաւորում, բեմայարդարում, զգեստաւորում, երաժշտութիւն եւ այս ամենի բեռը պիտի կրի դերասանական արւեստը: Այս մէկն էլ գեղջելով, էլ շատ բան չի մնում հետեւելու: Իսկ միզանսեն-ի՝ բեմի իրերի եւ դերասանների տեղերի ու շարժումների դասաւորման արւեստը չէր օգտագործել, թատերգութեան երբեմն բարդ դրութիւնները հասկանալի դարձնելու համար:

Բեմադրութեան ազդեցիկ մասերը, երբ Բեգիջանեանը, համարեա ոչինչով, մի պահ յաջողում էր գրաւել հանդիսատեսի ուշադրութիւնը, ըստ իս ապացուցում է, որ հարցը այնքան կարողութիւնների պակասը չի եղել, ինչքան տքնաջան աշխատանքի պակասը, որ ամէն տեսակ արւեստի յաջողութեան առնւագն 50 տոկոսն է: Գործը հեշտ վերցնել, բաւականաչափ չաշխատել, բաւականաչափ չփորձել, չխորհրդակցել, հաւաքական աշխատանքը թերագնահատել. անձամբ սրանք են համարում ներկայացման թերութիւնների պատ-

ճ ա -
ռը: Իսկ այս բոլորը էական են, յատկապէս եթէ սաքո դերասանական առաջին փորձն է: Յուսով, դրանք կը վերանան նրա յառաջիկայ ներկայացումներում: Ստորեւ վերատպում ենք «Սպիտակ նապաստակ, կարմիր նապաստակ»-ից մի հատուած, որն ուշագրաւ է՝ հեղինակի հնարքների հանդիսատեսին թատրոնի մէջ ընդգրկելու ուղղութեամբ: Դա նաեւ հիանալի բացատրութիւնն է թատերգութեան հեղինակի, բեմադրիչի եւ հանդիսատեսի յարաբերութիւնների:

Ռ.Ս.

ՄՊԻՏԱԿ ԵՄՊԱՍՏԱԿ, ԿԱՐՄԻՐ ԵՄՊԱՍՏԱԿ

Ես պատմութիւնը 3-4 կարելուր կէտ ունի, որը ժամանակին կը բացատրեն: Բայց սկզբուն վատ չէր լինի ինքս ինձ ներկայացնեն: Անունս Նասիմա, ազգանունս Սուլէյմանփուր... ինչպէ՞ս ասեմ, ես... Անկեղծ ասած խղճի խայթ ունեմ: Ես ի՞նչ եմ անում ձեր հետ: Վախենում եմ: Որոշ բաներ կան, որ ստիպւած եմ բացատրել: Վատ չէր լինի մէկը խօսքերս գրի առնէր: Որովհետեւ կարողա ասագայում պէտք լինեն: Որեւէ մէկը թուղթ ու գրիչ ունի՞: Մէկը բոլորի համար գրի:

Շնորհակալ եմ: Նախ «Ես» բառը բացատրենք: «Ես» բառը տարբեր տեքստերում երկու կիրառում ունի: «Ես» ասելով կամ պատմիչին է ակնարկում, կամ էլ ուղղակի «Ես» ասողին: Բայց էս պիեսում էդպէս չի: Ես օգտուելով «Ես»-ը, նպատակ չունեմ անհատականացնեն մէկին, որը իրեն նկատի ունի: Երբ ասում եմ «Ես», նկատի չունեմ էն մարդուն, որը որպէս դերասան կանգնելա ձեր դիմաց: Այսինքն՝ հէնց այն մարդը, որ արտասանումա էս տողերը:

«Ես» ասելով ես ինձ նկատի ունեմ: Ես որպէս գրող: Էն «Ես»-ը, որը գրումա էս տողերը: Ես իմ մտային աշխարհում որեւէ բան եմ գրում: Պիեսի նման մի բան: Մի համակարգ կազմւած գործողութիւններից, տեսարաններից ու խօսքերից, որոնց արտասանելը ձեր դիմաց կանգնած դերասանի պարտականութիւննա: Իրականում էստեղ պայմանագիրա ստո-

Նասիմ Սուլէյմանփուր

րագրում: Ես իմ բառերը կիսում եմ ձեր դիմաց կանգնած մարդու մարմնի հետ: Խօսքը ինձնից, մարմինը նրանից: Չգիտեմ հասկանո՞ւմ էք թե՞ չէ:

Տեսէք, իմ անունը Նասիմ Սուլէյմանփուրա: Չնայած որ Նասիմ անունը իզական էլ կարողա լինի, ես տղայ եմ: Բայց էն անձնաւորութեան անունը որը ձեզա պատմում էս տողերը, ես չգիտեմ: Ինքը աղջիկա՞ թե՞ տղայ: Ես ծնւել եմ Թեհրանում՝ 1363 թի Ազարի 19-ին: Փրկչական տոմարով կը ստացի «Թեհրան, 1981, Դեկ.10»: Ես իրանցի եմ եւ դրանից ոչ ուրախ եմ եւ ոչ էլ նեղւում եմ:

Լաւ, մի հոգի ինձ ասի՝ էսօր քանիշաքթա՞: Համար 6, խնդրում եմ կանգնիր եւ պատասխանիր իմ հարցերին: Շնորհակալ եմ: Ասացիր ի՞նչ օրա: Իսկ թականո՞նը: Խնդրում եմ ասելի բարձր: Այ հիմա եղաւ: Կարող ես նստել: Բայց հիմա, որ էս տողերը գրում եմ, 1389 թի Ֆարաբիի 6-նա: Փրկչական տոմարով 2010 թի Մարտի 26-ը: Տեսնո՞ւմ էք: Անգամ իմ ժամանակը ձերից տարբերա: Ես անգամ չգիտեմ դուք ինչ տարում եւ ինչ օրում էք հանդիպում իմ էս տողերին: Ես չգիտեմ եւ էս չիմանալով ասելի գրաւիչ էք դառնում: Դուք գիտէք, եւ այսպէս ուրեմն ինձ հետաքրքրում էք:

Հիմա, երբ գրում եմ էս տողերը, Շիրազում եմ: Հէնց էնտեղ, որտեղ Պերսպոլիսնա, Հաֆեզն ու Սադիկն են, Էռամի այգիմա ու նարինջի ծառերը եւ էնքան մօտա, որ կարող եմ ձեռքս երկարացնեն եւ մի հասած նարինջ պոկեն: Շիրազը ինձ համար դրախտից պոկւած մի կտորա: Դրա համար էլ որոշեցի վերջին գործս հէնց էստեղ, ծնողներիս մօտ գրեն: Տեսնո՞ւմ էք: Անգամ իմ գտնւելու վայրնա տարբերում: Ես նոյնիսկ չեմ իմա-

նում, որ դուք որտեղ էք, երբ հանդիպում էք իմ բառերին: Ես չգիտեմ եւ էս չիմանալով ասելի գրաւիչ էք դառնում: Դուք գիտէք, եւ այսպէս ուրեմն ինձ հետաքրքրում էք:

Հիմա, երբ գրում եմ էս տողերը, 28 տարեկան եմ: Արեանս խումբը O+ ա, հասակս 168սմ., 76 կիլո եմ կշռում եւ վարսավիրանոցի յատակին կպած ծամոնի նման մազոտ եմ: Եթէ ուզում էք ինձ պատկերացնել, ես դեղնաւուն եմ, մազերս սեւ են, աչքերս շագանակագոյն եւ հաստ ունքեր ունեմ: Հիմա դուք պատկերացնում էք ինձ: Ես էլ ձեզ եմ պատկերացնում: Կարելուր չի քանի տարի յետոյ էս թատրոնի հանդիսատեսը կը լինէք, կարելուր չի աշխարհի ո՞ր պոչում էք գտնւում: Որոշ բաներ երբեք չեն փոխւում: Օրինակ վստահ եմ որ առաջի շարքերում, մի թմբիկ պարոնա նստած, որը բարի արջ ա յիշեցնում: Կամ սրահի վերջում մի շատ գեղեցիկ օրիորդա կայ, որ հէնց իրան մայես կը ժպտայ: Չէ՞ք հաւատում: Շրջէք եւ կը համոզւէք: Հիմա դու գոռով ժպտա, որ ասեմ շատ սիրուն ես: Ես պիես եմ գրում: Ես իմ ժամանակում եւ իմ վայրում մի պիես եմ գրում ու իմ մտային աշխարհի մի անկիւնում պատկերացնում եմ ձեզ եւ կապ եմ ստեղծում ձեր հետ:

Բայց պատմութիւնը էստեղ չի ավարտւում: Ես կապը միջնորդա պահանջում: Հիմա միջնորդի իմաստը կը բացատրեն: Եթէ դուք կարդում էք էն ինչը, որ գրել եմ, իմ ու ձեր միջնորդը թուղթնա կամ համկարգիչը, կամ էլ ցանկացած նմանատիպ միջոց: Աւելի պարզ ասած ես ջայլամ եմ եւ դերասանութիւն չեմ անում՝ ես կամ, որովհետեւ էս իմ էութիւննա: Եթէ դուք դահլիճում էք եւ մի հոգի բեմից

խաղում: Ուղղակի ընդունելա, որ իմ խօսքերը ձեզ փոխանցի: Ինչո՞ւ: Իմ համար էլա հարց: Ես չեմ կարող պատասխանեմ, որովհետեւ ես իմ ժամանակում եմ ապրում: Եւ իմ ժամանակը եւ պիեսի գրելու ժամանակնա: Ձերը, պիեսը գրելուց յետոյա: Եւ քանի որ ես նախքան ձեզ եմ ապրում, ձեր իրականութիւնից անտեղեակ եմ: Տեսնում էք թէ ինչպէ՞ս անցեալը ապագան կերտում եւ ապագան անցեալը: Ջարմանալի ցիկլա: Վերյիշենք ինչ կատարուեց

լիա: Բայց դուք մի վախեցէք: Դուք ապագայում էք ապրում եւ դրանով մի քիչ կարող էք ձեր կամքով շարժել: Եթէ դուք էս թատրոնի հանդիսատեսն էք, կարող էք հենց հիմա թողնել սրահը: Եթէ դերասան էք նոյնպէս կարող էք թողնել բեմը: Բայց ես մնալու եմ հենց եւ տողերի արանքում: Վալտեր Բենիամինը մի շատ հետաքրքիր խօսք ունի, որտեղ ասումա՝ ստեղծագործութիւնը, մահւան դիմակնա մտքում ստեղծածի համար»: Լաւ, արդէն ժամանակնա ասելու թէ ինչու ասացի՞ գրի առնէք իմ խօսքերը: Որովհետեւ կարողա վաղը ոստիկանութիւնը կապի

արտասանումա էս խօսքերը, ուրեմն ինքնա իմ եւ ձեր միջնորդը: Աւելի պարզ, նա հովազա, որ ձեզ համար ջայլամի դերնա խաղում: Նա կայ, որովհետեւ եւ իրա արւեստն ու աշխատանքնա: Եւ եթէ դուք նա էք, ով բնումա... Եթէ դուք էք էն դերասանը որ արտասանումա էս խօսքերը... Միթէ Աստուած ձեզ օգնի...որովհետեւ դուք կարմիր նապաստակն էք: Բոլորը ձեզ եմ նայում եւ փորձում եմ հասկանալ թէ ինչո՞ւ էք եւ գործը անում: Ինչքա՞ն կը դիմանաք: Իմ խօսքերը կրկնելուց քանի՞ անգամ կը սխալէք: Ձեր երկար ականջները մատնում եմ ձեզ: Ուրեմն, երբ ես ասում եմ, որ Նասիմ Սուլէյմանփուրն եմ, պիտի հասկանաք, որ էն անձնաւորութիւնը որ կրկնումա էս խօսքերը, իմ դերը չի

ներկայացման առաջին 10 րոպէների ընթացքում: Ես գրեցի.՝ «Չամար 3, արի էստեղ» կամ «համար 3, քայլիր», յետոյ դերասանը կարդաց էս նախադասութիւնը եւ ձեզնից մէկը քայլեց: Իրականում ես մէկին ստիպեցի, որ քայլի: Չէնց սրա համար եմ ասում, որ էս ի՞նչ եմ անում ձեզ հետ: Ես նոյնիսկ ձեզնից մէկի գրպանից հագար թուման փող հանեցի եւ դրեցի միւսի գրպանը: Ուրեմն ես աւելի քան որեւէ մէկը ձեզ հետ եւ ձեր կողքին եմ եղել: Կարելիա ասել, որ մենք մօտենում ենք ժամանակի հասկացողութեան մի անձանօթ բացատրութեան: Սարսափե-

ձեզ հետ եւ հարցնի թէ ինչ գիտէք Նասիմ Սուլէյմանփուրի մասին: Կամ թէ ինչքանովա նա կարող մարդասպանութեան մասնակից լինել: Անգամ կարողա հարցնեն թէ՛ ի՞նչ գիտէք «Սպիտակ Նապաստակ, Կարմիր Նապաստակ» պիեսի մասին կամ թէ ովա ձեզ տեղեկացրել ներկայացման մասին : Այ էդ ժամանակա, որ էս գրւածքները ձեզ կօգնեն: Օրէնքը չի կատակում մանաւանդ երբ խօսքը սպանութեան մասինա: Սպանութիւն: Այո՛, սպանութիւն: Կարողա: *Թարգմանեց՝ Աննա Ջարգարեան*

Ֆ Ո Տ Ո Շ Ա Պ Ի Հ Ր

Արդեն համարեա ամէն մարդ ծանօթ է պատկերները ձեւափոխելու կամ ստուգելու եւ ծմբագրելու ամենահոշակաւոր համակարգչային ծրագրին՝ Ֆոտոշապին, որով համարեա ամէն բան կարելի անել պատկերների, յատկապէս լուսանկարների հետ: Այդ

փոփոխութիւնները աղաւաղումներ են, թէ՞ արւեստի գործ յօրինելու նոր հնարաւորութիւններ. այս մասին վիճաբանութիւններն ու տեսական բանավեճերը շարունակուծ են, սակայն դրանից անկախ, մարդիկ զբաղւած են Ֆոտոշապը նորանոր բնագաւառներ

Ա Շ Ք Ն Ե Ր Ը

րում կիրառելու գործով: Այս էջերում տպագրված լուսանկարները այդ ծրագրի գլխավոր օգտագործումն է, դրան տիրապետող Թեդ եւ Սարա Լարենս զոյգի միջոցով: Դրանք արւեստի գործեր են թէ լոկ ժամանցի առարկաներ, դա երկրորդական է:

ՄՐԳՈՎ ՄԱՇՈՒՆԻ ԱՂԱՆԳԵՐ

Բաղադրութիւն

Իւրաքանչիւր բաժնի համար

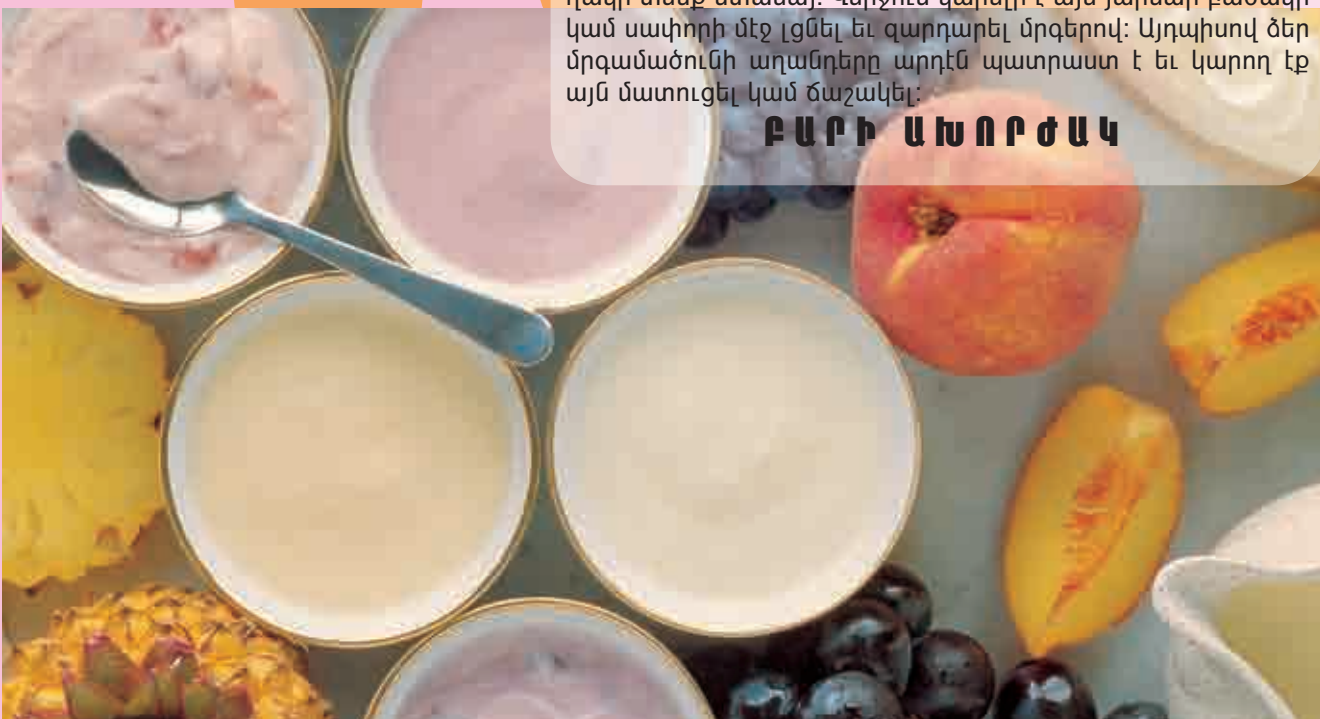
Ելակ	մի քանի հատ
Դեղձ ու ծիրան	երկու հատ
Մածուն	մէկ բաժակ
Մեղր	3 ճ.գ.

Պատրաստման եղանակ

Նախ ելակները լւացել ու պոչերը պոկել, իսկ դեղձ ու ծիրանի կորիզը եւս հանելուց յետոյ, միասին լցնել հարիչի (բլենդերի) մէջ ու հարել այնքան, մինչեւ միանման խմորի վերածւի. ապա մածունի ու մեղրի հետ խառնել եւ 3-4 ժամ սառցարանում թողնել մինչեւ սառչի. այնուհետեւ սառցարանից հանել եւ դարձեալ հարիչով խառնել միչեւ մասամբ հալչելով պաղպաղակի տեսք ստանայ: Վերջում կարելի է այն յարմար բաժակի կամ սափորի մէջ լցնել եւ զարդարել մրգերով: Այդպիսով ձեր մրգամածունի աղանդերը արդէն պատրաստ է եւ կարող էք այն մատուցել կամ ճաշակել:

Բ Ա Ր Ի Ա Ն Ո Ր Ժ Ա Վ

ԹԵՆԻՍԻ ԼԱԻՎՈՅՆՆԵՐԻ ՆՈՐ ՎԱՐԿԱՆԻՇԱՅԻՆ ԱՂԻՄԱԿԸ

Ըստ կանանց WTA-ի վարկանիշային աղիւսակի, Ռուլան Գարոս-2011-ի յաղթող Չինաստանի ներկայացուցիչ Նա Լին 7-րդ հորիզոնականից առաջին անգամ իր կարիերայում յայտնւել է 4-րդ հորիզոնականում: WTA-ի վարկանիշային աղիւսակի առաջին 10 հորիզոնականները Յունիսի 6-ի դրութեամբ.

1. (1) Կարոլին Վոզնեացկի (Դանիա) - 9915,
2. (2) Քիմ Բլիեստերս (Բելգիա) - 8215,
3. (3) Վերա Ջունեարովա (Ռուսաստան) - 7935,
4. (7) Նա Լի (Չինաստան) - 6475,
5. (4) Վիկտորիա Ազարենկո (Բելառուս) - 5920,
6. (8) Մարիա Շարապովա (Ռուսաստան) - 5221,
7. (5) Ֆրանչեսկա Սկեաւոնե (Իտալիա) - 4646,
8. (9) Պետրա Կլիտովա (Չեխիա) - 4018,
9. (11) Մարիոն Բարտոլի (Ֆրանսիա) - 3740,
10. (6) Սամանտա Ստոսուր (Աւստրալիա) - 3405:

Իսկ տղամարդկանց ATP վարկա-

նիշային աղիւսակում առաջին հինգ տեղերում ոչ մի փոփոխութիւն չի եղել: Ռուլան Գարոսի արդէն իսկ վեցակի յաղթող իսպանացի Ռաֆաէլ Նադալը պահպանել է իր առաջին հորիզոնականը, սակայն երկրորդ տեղում ընթացող սերբ Նովակ Ջոկովիչը նրանից յետ է մնում ընդամենը 45 միաւորով: ATP -ի վարկանիշային աղիւսակի առաջին 10 հորիզոնականները Յունիսի 6-ի դրութեամբ.

1. (1) Ռաֆաէլ Նադալ (Իսպանիա) - 12070,

2. (2) Նովակ Ջոկովիչ (Սերբիա) - 12025,
3. (3) Ռոջեր Ֆեդերեր (Շվեյցարիա) - 9230,
4. (4) Էնդի Մարեյ (Մեծ Բրիտանիա) - 6625,
5. (5) Ռոբին Սոդերլինգ (Շվեդիա) - 4595,
6. (7) Դաւիդ Ֆերեր (Իսպանիա) - 4150,
7. (6) Տոմաշ Բերդիխ (Չեխիա) - 3490,
8. (9) Գաէլ Մոնֆիս (Ֆրանսիա) - 2780,
9. (10) Մարդի Ֆիշ (ԱՄՆ) - 2440,
10. (11) Էնդի Ռոդիկ (ԱՄՆ) - 2200:

ԲԱՐՍԵԼՈՆԱՅԻ ԱՏՏՂԵՐԸ ՇԱԿԻՐԱՅԻ ԿՈՆՅԵՐՏՈՒՄ

Չեմպիոնների լիգայի յաղթողները, Բարսելոնայի ֆուտբոլիստներ Յերարդ Պիկէն, Դաւիդ Վիլեան, Մասկելէր, Սերխիո Բուսկետսը, եւ Բոյան Կրկիչը ներկայ են գտնւել երգչուհի

Շակիրայի համերգին Բարսելոնայում: Երգչուհին հրաւիրել է նրանց բեմ, որտեղ կատալոնացիները պարել են Շակիրայի երգերից մէկի տակ: Յիշեցնենք, որ Շակիրան արդէն մի քանի ամիս է հանդիպում է Բարսայի պաշտպան Պիկէի հետ:

ՇԱԽՄԱՏԻ ԾՆՈՒՆԴԸ ԵՒ ՆՐԱ ՉԱՐԳԱՅՈՒՄԸ

Արման Ստեփանյան

Այսօր աշխարհում բոլորը քիչ թե՛ շատ տեղեակ են շախմատի մասին, սակայն շատ քիչ տեղեկութիւններ կան

2 ա խ մ ա տ ի ստեղծման եւ զարգացման մասին: Ինչպէս բոլորն էլ գիտեն շախմատը սեղանի խաղ է կամ աւելի ծիշտ մարզածեւ է երկու մրցակիցների միջեւ, որը խաղում են

64 վանդականոց քառակուսի տախտակի վրայ: Խաղը տեղի է ունենում 16 սպիտակ եւ 16 սեւ խաղաքարե-

րով խաղի նպատակն է մրցակցի արքային մատ յայտարարել: Շախմատի հին տարբերակը հայ մատենագրութեան մէջ անւանւել է ճատրակ:

Շախմատը ծագել է Յնդկաստանում երկու հազար տարուց աւելի առաջ: Այն ժամանակ խաղը կոչւում էր «չատուրանգա»:

Շախմատի ստեղծման մասին կայ մի շատ հետաքրքիր պատմութիւն:

Ասում են թէ շախմատի ստեղծողը մի օր գնում է այն ժամանկւայ թագաւորի մօտ: Թագաւորը որոշում է նրան պարգեւատ-

րել եւ դրա իսկ համար էլ ասում է թէ ինչ է ցանկանում նոր խաղի ստեղծողը: Սակայն շախմատի յօրինողը թագաւորին ասում է թէ շախմատի տախտակի առաջին տնում մի հատիկ ցորեն դնել, ապա յաջորդ

տնում նրա կրկնակին եւ նրան անմիջապէս յաջորդող տնակում նորից նշեալ ցորենի կրկնակին եւ այսպիսով այն շարունակել մինչեւ 64-րդ տնակ: Սկզբում թագաւորը զարմանալով այս չնչին թացող խնդրանքի մասին առաջարկում է ցորենը փոխել ոսկիով, սակայն ստեղծողը մերժում է: Վերջիվերջոյ թագաւորը խոստանում է ցորենները հաշւել եւ այն ի

նէր յանձնել շախմատի յօրինողին: Սակայն բանն այն է որ պարզւում այդ թով ցորեն ոչ թէ միայն չի գտնւում ամբողջ Յնդկաստանում, առաւել եւս ամբողջ աշխարհում: Իր խաղաքարերի զանազանութեամբ եւ դասաւորութեամբ նա ձգտում էր պատկերել այն ժամանակւայ հնդկական զօրքի կազմն ու շարքը: Շախմատը, որ պարունակում էր շատ տեսակներ, Յնդկաստանից տարածւեց ամբողջ արեւելեան եւ կենտրոնական Ասիայով, իսկ 5-րդ դարի վերջում կամ 6-րդ դարի սկզբում մուտք գործեց Պարսկաստան: Այնտեղ մեծ ժողովրդականութիւն էր վայելում այդ խաղը, որտեղ բանականութիւնը յաղթանակ է տանում, ինչպէս ասում էր

հնագոյն ձեռագրերից մէկում: 7-րդ դարում իրանական միապետութեան նւաճողներ՝ արաբները ծանօթացան շախմատին, արաբ-

ները զարգացրին եւ փոքր-ինչ կատարելագործեցին խաղը: Շախմատը իր առաւելագոյն զարգացմանը արաբների մօտ հասաւ 9 եւ 10-րդ դարերում: Ձեռագրերը

վում է արեւմտահայերէնում: Երկար ժամանակ է, ինչ հայերը մեծ սիրով հետեւում են շախմատին, եւ ունեցել են աշխարհահռչակ շախմատիստներ,

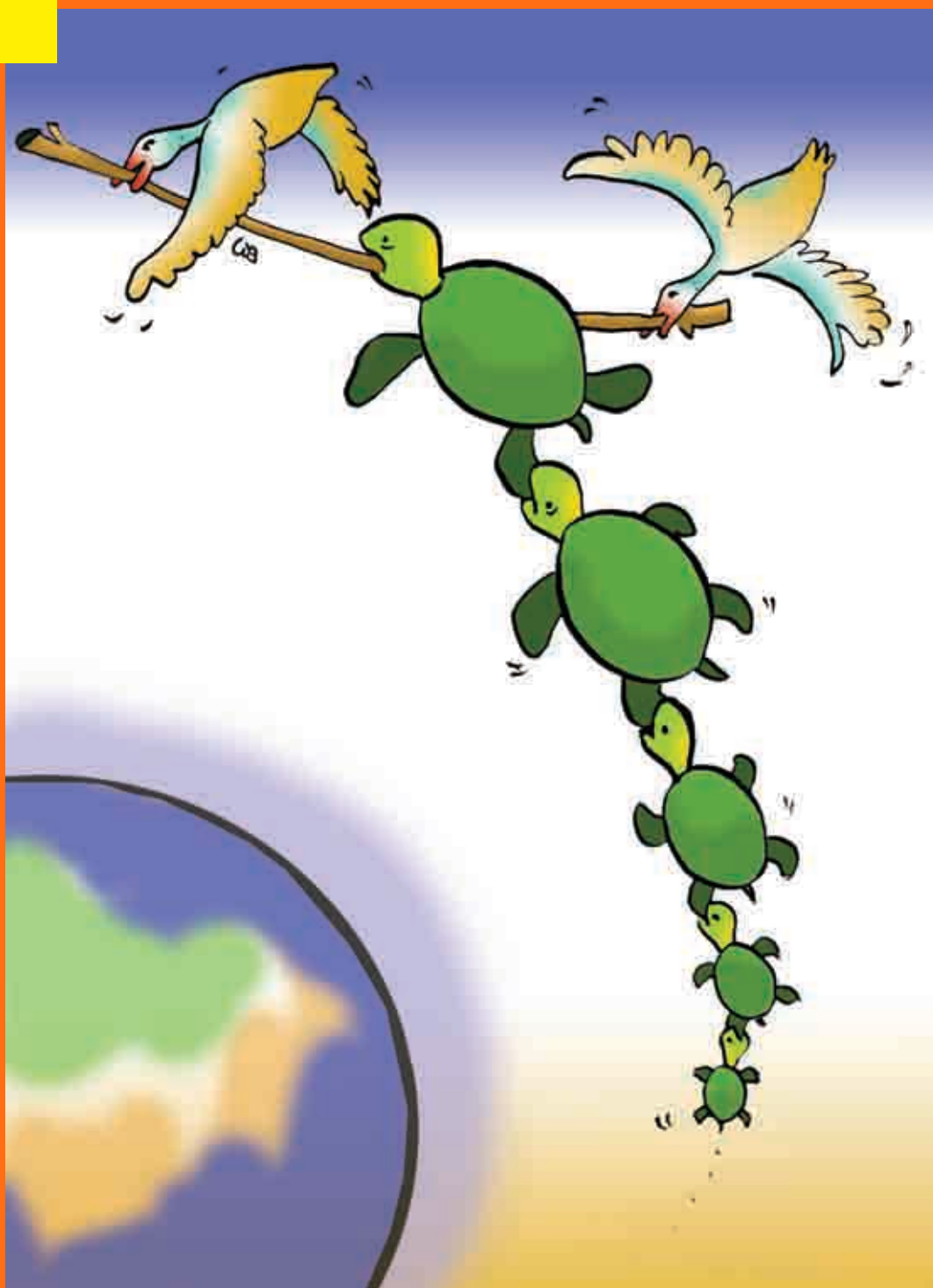
անանել այն բանից յետոյ, երբ Տիգրան Պետրոսեանը դարձաւ աշխարհի չեմպիոն: Նա շախմատ խաղալը սկսեց, երբ ընդամենը 5 տարեկան էր:

վկայում են, որ արաբները հետաքրքրուում էին ոչ միայն գործնական խաղով, այլեւ շախմատային կոմպոզիցիայով եւ վերլուծութեամբ: Խաղի հիմնական կանոնները ստեղծել են Վերածննդի դարաշրջանում, թէպէտ եւ նրանց լիակատար միատեսակութիւնը սահմանել է միայն 19-րդ դարում: Շախմատ անունն առաջացել է պարսկերէն «շահ» այսինքն «արքայ», թագաւոր եւ «մատ», որը արաբերէն նշանակում է «մահացաւ» բառերից: Ինչպէս ասեց, սկզբնապէս Յնդկաստանում խաղը կոչուում էր «չատուրանգ», Պարսկաստանում այն վերանվանուեց «չատրանգ», իսկ արաբները այն անուանեցին «չատրանջ»: Հայերէնում պարսկերէնից փոխառեալ պահպանել է *ճատրակ* ձեւը, որը այժմ օգտագործ-

որոնց շարքում պէտք է նշել աշխարհի բացառիկ չեմպիոն Տիգրան Պետրոսեանին, իսկ ներկայումս Լեւոն Արոնեանին, Տիգրան Պետրոսեանին եւ շատ ուրիշներին: Այս 2 շաբաթւայ ընթացքում Յնդկաստանում կայացաւ շախմատի միջազգային մրցաշարը: Ինչպէս որ նախօրօք ասել էր այս մրցութիւններում մասնակցեց աշխարհի յայտնի շախմատիստ Տիգրան Պետրոսեանը, որ բաւականին յաջող ելոյթ ունեցաւ այս մրցութիւններում: Տիգրան Պետրոսեանը ծնել է 1984 Սեպտեմբերի 17-ին Երեւանում: Նրա անունը վերցւել է աշխարհի նախկին հանրայայտ շախմատի արքայ Տիգրան Պետրոսեանի անունից: Նրա հայրը այս որոշեց իր որդուն Տիգրան

Նրա առաջին մարզիչներն էին Գագիկ Սարգսեանը եւ Մելիքսետ Խաչեանը: Նա իր գրոսմայստեր անուանումը ստացաւ 2002-ի 18 տարեկանից փոքր միջազգային մրցութիւնից, 2003-ի Բաթումի եւ 2004 թւականների ազատ գաւաթի մրցութիւններից յետոյ: Տիգրան Պետրոսեանը 2008-ին 38-րդ շախմատի միջազգային օլիմպիադային Լեւոն Արոնեանի, Վլադիմիր Յակոբեանի, Գաբրիէլ Սարգսեանի եւ Արտաշէս Մինասեանի հետ ներկայացրեց Հայաստանի շախմատի հաւաքականը եւ վերոյիշեալ շախմատիստների հետ միասին դարձաւ աշխարհի ախոյեան:

مهاجرت:

مسئله همیشگی جهان

صدمین شماره هووس

صاحب امتیاز و مدیر مسؤول:
لئون آهارونیان

دبیر تحریریه: روبرت صافاریان

شورای نویسندگان:

کارمن آذریان

لیا خاچکیان

گارون سرکیسیان

آرمینه ملیک ایسرائلیان

مدیر هنری: لیا خاچکیان

ویراستار بخش فارسی: نسیم نجفی

وب سایت: کاجیک صافاریان

ورزش: آرمان استپانیان

اشتراک: کاترین یعقوبی

نشانی: تهران، خیابان انقلاب، بین
ولی عصر و فلسطین، شماره ۱۰۴۸

تلفن: ۶۶۴۹۵۱۸۰

۶۶۴۹۲۶۹۳

تله-فاکس: ۶۶۴۹۵۲۰۸

نشانی وب سایت:

www.hoos.com

وب سایت فارسی:

<http://farsi.hoos.com>

پست الکترونیکی:

hoos@inbox.com

در این شماره

۲	در صفحات ارمنی این شماره
۴	دهمین اجلاس کمیسیون مشترک اقتصادی ایران و ارمنستان
	لئون آهارونیان
۶	زنان ارمنی سلماس به روایت آنتوان خان سوروگین
۸	آرامائیس آقامالیان: مرد تنهای دوران فیلمفارسی
۱۰	آنی: شهر هزارویک کلیسا
	گارون سرکیسیان
۱۳	مهاجرت: مسئله همیشگی جهان
	ژوزف آلفرد گرینبلت

بخش ارمنی

۲	دهمین اجلاس کمیسیون مشترک اقتصادی ایران و ارمنستان
	لئون آهارونیان
۴	قصه ماندن و رفتن
	کولیا در هوانسیان
۵	ارمنستان: سرانجام، گفت‌وگو؟

صدمین شماره هووس ۸

۸ مصاحبه با لئون آهارونیان، صاحب امتیاز مجله

۰۱ کارکنان هووس

۲۱ صدمین شماره هووس

نوروان

۳۱ صدمین شماره هووس

شانت باقرامیان

۱۴ ناشر نخستین کتاب هوانس تومانیان

نیکید میرزایانس

۱۶ درگذشت دکتر جک گورکیان

۱۷ نمایشی به کارگردانی و بازیگری آلبرت بگجانیان

ر.ص.

۱۸ گزیده‌ای از متن نمایشنامه خرگوش سفید، خرگوش قرمز

نسیم سلیمان پور

۲۰ معجزه فوتوشاپ

۲۲ آشپزی

۲۳ ورزش

آرمان استپانیان

نشان داد که به حرفش پایبند است و با رفتار خود توانست این پرسش را در کانون توجه جهانیان قرار دهد.

خرگوش سفید، خرگوش قرمز

ماه گذشته، انجمن فارغ‌التحصیلان ارمنی دانشگاه‌های ایران، دو شب - ۳۰ و ۳۱ ماه مه - شاهد اجرای نمایش نامه **خرگوش سفید**، **خرگوش قرمز** نوشته نسیم سلیمان پور به کارگردانی آلبرت بگجانیان بود. بازیگر این نمایش (با تک‌گویی) هم خود کارگردان بود که همان‌جا جلوی سه ردیف صندلی که تماشاگران روی آن‌ها نشسته بودند، متن را به دست گرفته بود و می‌خواند و حاضران را برای اجرای نقش‌های نمایش، روی صحنه می‌برد، هر چند صحنه‌ای به معنای متعارف در کار نبود. از نورپردازی، دکور، صداسازی و ... هم خبری نبود. این روش‌ها، البته در دنیای تأثیر امروز چیزهای تازه‌ای نیستند، اما در محیط ارمنی که سلیقه عمومی تأثیری همان نمایش‌نامه‌ها و اجراهای سده نوزدهمی است، کمی غریب می‌نمودند. از این بابت باید ممنون بگجانیان باشیم. اما او با دست کم گرفتن هنر بازیگری و کنار گذاشتن امکانات میزانشن که می‌توانستند به روشن شدن برخی موقعیت‌های پیچیده نمایش نامه کمک کنند، از تأثیرگذاری کار به شدت کاسته بود. باید منتظر کارهای بعدی بگجانیان بود.

تجربه بگجانیان در تأثیر به کارگردانی دو نمایش محدود می‌شد. او در سازمان‌دهی و اعزام گروه‌های تأثیری ایرانی به جشنواره‌های فست ارمنستان نیز فعال بوده است.

زمان مرگ ۸۳ سال داشت.

او به ۱۳۰ بیمار کمک کرده است که به شیوه‌ای بدون درد به زندگی خود خاتمه دهند. استفاده از این روش که به او تانازی مشهور است باعث شد که او در سال ۱۹۹۹ در دادگاه محاکمه و به جرم قتل به ۲۵ سال زندان محکوم شود. در سال ۲۰۰۷ به حکم شورای عفو عمومی میشیگان آزاد شد. زندگی جک گئورگیان موضوع فیلم مستندی بوده است به نام **گئورگیان** که توسط تلویزیون HBO تولید شده است. بعدها فیلم داستانی شما **جک را نمی‌شناسید** درباره او ساخته شد که در آن آل پاچینو نقش دکتر گئورگیان را بازی می‌کرد. از گفته‌های مشهور دکتر گئورگیان این است که «اگر ما می‌توانیم به به دنیا آمدن آدم‌ها کمک کنیم، چرا نتوانیم به از دنیا رفتن‌شان هم کمک کنیم؟» او همچنین گفته بود که مثل هر آدم دیگری از مرگ می‌ترسد. وقتی از او درباره سختی‌های دوران زندان سؤال کردند، گفت که بیش از همه از صدای خروپف همبندی‌هایش عذاب کشیده است.

رسانه‌های عامه‌پسند به او لقب دکتر مرگ داده بودند تا از او چهره‌ای غیرانسانی و خشن ترسیم کنند، اما باور او به پایان دادن به زندگی کسانی که زجر می‌کشند، با توافق و خواست خود آن بیماران، پایه‌های فلسفی داشت و با هدف کاستن از رنج آدمیزاد انجام می‌گرفت. فارغ از این که با دیدگاه او در این زمینه موافق باشیم یا خیر، او

شکست روندهای صلح، تهدیدهای آذربایجان به از سرگیری جنگ، صورت جدی به خود می‌گیرد و حکومت در شرایط کنونی اطمینانی به پیروزی ندارد». و سوم وضعیت معیشت نابه‌سامان مردم. در پیروسیان گفته است که کنگره ملی ارمنستان، بر خلاف حرکت‌های کشورهای عربی، قصد دارد بدون تنش‌های حاد و از طریق شیوه‌های پیش‌بینی شده در قانون اساسی کشور، به قدرت برسد، هر چند بلافاصله یادآوری کرده است سناریوی کشورهای عربی هم منتفی نیست و این بستگی به رفتار هیأت حاکمه دارد.

حزب **دشناکسوتیون** اعلام کرده است مخالفتی با مذاکرات دولت و کنگره ملی ندارد، چون فکر می‌کند به این ترتیب سرانجام در ارمنستان مبارزه عقیدتی شروع می‌شود. به گفته رهبر فراکسیون پارلمانی حزب **دشناک**، یکی از ثمرات آشتی هیأت حاکمه و کنگره ملی، افزایش حملات به حزب آن‌ها بوده است. واهان هوانسیان گفته است که آن‌ها از این موضوع استقبال می‌کنند. رافی هوانسیان، رهبر حزب **ژارانگوتیون** نیز اعلام کرده است که حزبش انتقادی به مذاکرات حکومت و کنگره ندارد، به شرطی که هدف این مذاکرات، برگزاری انتخابات پیش از موعد باشد.

در حالی که احزاب خارج از قدرت بر سر شرایط مذاکرات و موضع خود درباره آن بحث می‌کنند، از سوی حکومت واکنشی روشن به آغاز مذاکره با در پیروسیان دیده نمی‌شود. سخنگوی دولت گفته است که توجهی برای برگزاری انتخابات پیش از موعد وجود ندارد. در پیروسیان متقابلاً در مصاحبه‌ای گفته است که در صورت پا نگرفتن گفت‌وگو، بیش از همه هیأت حاکمه زیان می‌بیند. او گفته است که کنگره منتظر واکنش شخص رئیس‌جمهور سرژ سرکیسیان است. با وجود اظهارات در پیروسیان، آشکار است که در صورت عدم واکنش مثبت دولت به پیشنهاد مذاکره اپوزیسیون، اعتبار در پیروسیان لطمه می‌بیند.

جک گئورگیان

روز جمعه ۳ ژوئیه، دکتر جک گئورگیان، پزشک آمریکایی ارمنی‌تبار که به سبب عقاید خود درباره خودکشی بیماران لاعلاج مشهور بود، در بیمارستانی در دیترویت با زندگی وداع گفت. او در

گزارش دهمین اجلاس اقتصادی ایران و ارمنستان در تهران

لئون آهارونیان

گفتنی است که هر سال پیش از برگزاری اجلاس، طرف ایرانی پیشنهادات و نظرهای اتاق بازرگانی مشترک ایران و ارمنستان را دریافت می کند. در آغاز شکل گیری این اجلاس بین دولتی، از سوی ایران وزارت اقتصاد مسئول برگزاری آن بود، ولی امروز وزارت امور خارجه اجلاس را برگزار می کند و جلسات آن در یکی از مراکز پژوهش این وزارتخانه برگزار می شود. محل برگزاری اجلاس دهم نیاوران بود.

نشست افتتاحیه را معاون وزیر امور خارجه ایران آقای انصاری و معاون وزیر امور خارجه ارمنستان آقای گیراگوسیان اداره می کردند. آقای گیراگوسیان در بیانات خود دوستی دو کشور را منبع انرژی هیئت ارمنستان و مردم ارمنی دانستند. بعد از معرفی اعضای هیئت، چهار کمیته تخصصی

علاقه دو طرف در طی سال گذشته می پردازد. بسته به حجم و محتوای موضوعات، کمیته های گوناگونی تشکیل می شود که هر یک به طور مستقل به بررسی مسائل حوزه کار خود می پردازند.

۲۹ و ۳۰ ماه دهمین اجلاس اقتصادی ایران و ارمنستان در تهران برگزار شد. این اجلاس به طور مرتب سالی یک بار و به نوبت در تهران و ایروان برگزار می شود و به بررسی مسائل مورد

صالحی در کمیسیون مشترک همکاری‌های اقتصادی ایران و ارمنستان:

ایران می‌تواند منبع مطمئن تأمین انرژی ارمنستان باشد

به گزارش خبرنگار سیاست خارجی خبرگزاری فارس، علی‌اکبر صالحی وزیر امور خارجه کشورمان در دهمین اجلاس کمیسیون مشترک همکاری‌های اقتصادی ایران و ارمنستان که عصر دوشنبه ۹ خرداد در دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه برگزار شد، ارمنستان را کشوری دوست و همسایه خواند و یادآوری کرد: ما روابط نزدیکی با یکدیگر داریم که به حکم همسایگی ابدی است.

وی افزود: امیدوارم اجلاس دهم کمیسیون مشترک همکاری اقتصادی، طلیعه خوبی برای تحقق اهداف و پروژه‌های مورد نظر باشد.

وزیر امور خارجه کشورمان با بیان این که در طول سال جاری اقدامات و پیگیری‌های قابل توجهی جهت پیشبرد توافقات دوجانبه صورت گرفته است، گفت: لازم است این اقدامات به طور مستمر ادامه یابد تا به اهداف تعیین شده برسیم. صالحی ادامه داد: انجام سفرهای متقابل مقامات دو کشور به افزایش سرعت تحقق این پروژه‌ها کمک می‌کند. وی با ذکر این نکته که در بخش بازرگانی شاهد تحولات خوبی بوده‌ایم، اظهار داشت: در سال ۲۰۱۰، رشد حجم مبادلات ۳۸ درصد بوده و به ۲۷۰ میلیون دلار رسیده است و این

یعنی از رتبه هشتم به رتبه چهارم در بین شرکای ارمنستان ارتقاء یافته‌ایم و امیدوارم شاهد این باشیم که ایران به جایگاه اول برسد.

وزیر امور خارجه کشورمان با بیان این که در بخش حمل‌ونقل مخصوصاً حمل‌ونقل ریلی صحبت‌های خوبی شده است، گفت: ارمنستان موقعیتی ممتاز دارد و می‌تواند از طریق گرجستان به دریای سیاه وصل شود و ایران هم به خلیج فارس متصل است، لذا این ارتباط می‌تواند آثار خوبی در جهت توسعه روابط تجاری دو کشور و منطقه داشته باشد. صالحی به موافقت‌نامه ترانزیتی ماه گذشته بین پنج کشور عمان، قطر، ترکمنستان، ازبکستان و ایران اشاره کرد و گفت: با تقویت خط ریلی ایران و ارمنستان این خط ریلی کامل می‌شود و خلیج فارس به دریای سیاه و قفقاز می‌رسد و این موضوع حجم مبادلات در منطقه را افزایش زیادی می‌دهد.

وزیر امور خارجه کشورمان افزود: در بخش همکاری انرژی، زمینه فراوانی وجود دارد و ایران به عنوان یک کشور دارای منابع غنی انرژی می‌تواند منبع مطمئنی برای کشور دوست و همسایه ارمنستان باشد. وی ادامه داد: امیدوارم که بخش گاز و انتقال فرآورده‌های نفتی و برق را بتوانیم بر اساس برنامه‌های که کارشناسان اندیشیده‌اند، پیش ببریم. صالحی این اجلاس را فرصت مناسبی برای ایجاد تفاهات مشترک در بخش‌های بازرگانی، حمل و نقل، شهرسازی، گردشگری و پتروشیمی خواند و خاطر نشان کرد: به عنوان مسؤول کمیسیون، آمادگی لازم را برای پیگیری امور دارم.

تشکیل شد: کمیته انرژی و آب، کمیته کشاورزی، بهداشت و جهانگردی، کمیته راه و ترابری و کمیته ویرایش و تنظیم اسناد. نویسنده این سطور در کمیته بازرگانی و جهانگردی حضور داشت که ریاست آن به عهده مهندس انصاری، مسؤول توسعه صادرات وزارت بازرگانی و معاون وزیر اقتصاد ارمنستان آقای آرا پطروسیان بود.

حضور زنان ایرانی در کمیته‌های مختلف چشمگیر بود، بخصوص در حوزه استاندارد و همچنین هیئت نمایندگی بانک مرکزی که با مهارت تمام وظایف خود را انجام می‌دادند. در هیئت ارمنی

نیز حضور جوانانی که به کار خود مسلط و بسیار پرانرژی بودند، کاملاً نظرگیر بود. مذاکرات جدی و گاهی پرتنش بود. حاصل گفت و گوها تفاهم نامه ای بود که بعدازظهر ۳۰ ماه مه توسط آقایان علی اکبر صالحی وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران و آرمن موسسیان، وزیر انرژی و منابع طبیعی ارمنستان به امضا رسید. بعد امضای تفاهم نامه وزرای دو طرف درباره روابط بازرگانی ایران و ارمنستان با تکیه بر مبادلات انرژی و حوزه راه و ارتباطات سخن گفتند.

خبر برگزاری اجلاس بازرگانی مشترک توسط خبرگزاری‌های ایرانی و ارمنی مخابره و در رسانه های دو کشور منعکس شد.

زنان ارمنی سلماس به روایت آنتوان خان سوروگین

زنان و دختران ارمنی اهل سلماس، دهه ۱۸۹۳ میلادی/۱۲۷۲ شمسی/۱۳۱۰ قمری

آنتوان سوروگین Sevruguin، معروف به آنتوان خان، در اواخر دهه ۱۸۳۰ میلادی/۱۲۰۹ شمسی در تهران به دنیا آمد. پدرش واسیل سوروگین گرجی و دیپلمات سفارت روسیه بود و مادرش آچین خانم، ارمنی. بعد از مرگ پدر در یک حادثه اسب سواری، آچین خانم با فرزندانش به گرجستان رفت. در آنجا آنتوان با عکاس مشهور روس دمیتری ارماکف کار کرد و عکاسی را از او آموخت و تحت تأثیر عکس‌های او در سفرهای دور و درازش به ایران، کریمه، آسیای مرکزی و قفقاز، قرار گرفت. در دهه ۱۸۷۰ میلادی/۱۲۴۹ شمسی بود که سوروگین تصمیم گرفت به ایران بیاید و از مناطق مختلف کشور عکاسی کند. او با کاروان‌ها همراه شد و بیش‌تر مناطق آذربایجان، لرستان و کردستان را گشت و عکاسی کرد. از سال ۱۸۸۳ میلادی/۱۲۶۲ شمسی با برادرش عکاس خانه‌ای در خیابان علاءالدوله (فردوسی) تهران دایر کردند که مشهورترین عکاسی پرتره شهر بود. آنتوان سوروگین قلب هنری کسب و کارشان بود و برادرهایش مدیریت مغازه را به عهده داشتند. او با زنی ارمنی به نام لوئیز گورگینیان ازدواج کرد و از او صاحب هفت فرزند شد که از میان آن‌ها آندره، مشهور به درویش‌خان،

و روشن‌فکران و شاعران بودند. می‌گویند قطعات بلندی از شاه‌نامه را از بر بود. شیشه‌های عکس‌های او در چند حادثه آسیب دید. حدود ۲۰۰۰ شیشه از کارهای او باقی مانده است که بخشی از آن در موزه اسمیتسونین واشنگتن نگهداری می‌شود. عکس‌های او چند دهه از بحرانی‌ترین سال‌های تاریخ معاصر ایران را از زمان ناصرالدین شاه تا رضاشاه، به تصویر می‌کشند. در این‌جا چند عکس کم‌تر شناخته شده او از زنان ارمنی آذربایجان را چاپ می‌کنیم.

نقاش و مینیاتوربست شد. سوروگین در سال ۱۹۳۳ میلادی/۱۳۱۲ شمسی به خاطر عفونت کلیه در تهران درگذشت. او مردی بود عاشق ادبیات و هنر. با ولع تمام، به زبان‌های روسی، فرانسه، فارسی و ارمنی تاریخ و ادبیات می‌خواند. دوستانش در او بیش

زنان و دختران ارمنی سر تنور نان لواش در سلماس دهه ۱۸۹۳ میلادی/۱۲۷۲ شمسی/۱۳۱۰ قمری

پرتره زن ارمنی از قره داغ آذربایجان
دهه ۱۸۹۳ میلادی/۱۲۷۲ شمسی/۱۳۱۰ قمری

عروس و داماد ارمنی پشت دیوار کلیسا در سلماس دهه
۱۸۹۳ میلادی/۱۲۷۲ شمسی/۱۳۱۰ قمری

آرامائیس آقامالیان: مرد تنهای دوران فیلمفارسی

محل (۱۳۳۹ ش.)، دختر وگردد (۱۳۴۳ ش.)، دو انسان (۱۳۴۵ ش.)، گل آقا (۱۳۴۶ ش.) و آخرین فیلمش یاقوت سه چشم (۱۳۴۹ ش.) اشاره کرد. معلوم است که محیط سینمای ایران در این دوره به شدت با روحیه هنری و تحصیلات دانشگاهی بالای او ناسازگار بود و از توانایی‌های او و فرهنگ ارمنی که آقامالیان به خوبی با آن آشنا بود، چیز اندکی به فیلم‌هایش راه پیدا کرده است. او احساس می‌کرد که در این سینما قدر او را نمی‌دانند و یک بار هم در نامه‌ای سراسر گلایه به دکتر هوشنگ کاووسی نزد او درددل کرده است. آقامالیان از سوی موج نو سینمای ایران نیز جدی گرفته نشد و از این بابت هم احساس انزوا می‌کرد.

جالب است که در آن دوره او با وسواس تمام میزانشن تک تک نماهای فیلم‌هایش را بر اساس فیلم‌نامه مکتوب طراحی می‌کرد. دفترهایی که او دکوپاژهای خود را در آن نوشته باقی مانده است. در این دفترچه‌ها او دیالوگ‌ها را به زبان فارسی اما با حروف ارمنی می‌نوشت و بعد کس دیگری بر اساس نوشته‌های او دیالوگ‌ها را به حروف فارسی چاپ می‌کرد و روی فیلم‌نامه می‌چسباند. نمونه‌ای از این روش را در عکس صفحه روبه‌رو می‌بینید. آقامالیان در سال ۱۳۶۴ در تهران زندگی را وداع گفت.

کرد و سپس به ایران بازگشت و همراه ساموئل خاچیکیان، ژوزف واعظیان و آرمان به فعالیت در رشته تئاتر پرداخت.

آرامائیس آقامالیان با چنین پیشینه‌ای در اواخر دهه ۱۳۳۰ شمسی وارد سینمای ایران شد که در آن دوره تحت سلطه فیلم‌های تجاری و فیلمفارسی بود. او بیش از ده سال در این سینما کار کرد و ده فیلم کارگردانی کرد که از میان آن‌ها می‌توان به در جست‌وجوی داماد (۱۳۳۹ ش.)، بچه‌های

آرامائیس آقامالیان در سال ۱۹۱۰ میلادی/۱۲۸۹ شمسی در جلفای ارمنستان به دنیا آمد. در پی کشتار ارمنه، خانواده‌اش به تبریز مهاجرت کردند. او تحصیلات ابتدایی را در تبریز گذراند، سپس به ایروان رفت، در رشته نقاشی درس خواند و به عنوان دستیار دکور به کار حرفه‌ای پرداخت. در بیست سالگی به برلین رفت و در مدرسه عالی تئاتر و هنرهای زیبا به تحصیل پرداخت و چند سال در میلان و پاریس زندگی

DIALOGUE

DRAWING

MUSICAL DIRECTION

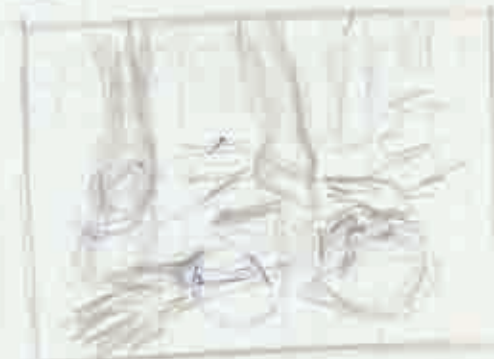
فصل اول گفتگوها
گفتگوهای اول

گفتگوهای دوم

گفتگوهای سوم

گفتگوهای چهارم

آنی: شهر هزارویک کلیسا هزار و پنجاه سال از پایتخت بودن آنی گذشت

گارون سرکیسیان

۱۰۵۰ سال پیش، شهر آنی به عنوان پایتخت ارمنستان برگزیده شد. در سال ۹۶۱ م. آشوت سوم، پادشاه ارمنستان، پایتخت خود را از شهر کارس (قارص کنونی) به آنی منتقل کرد و راه تازه‌ای برای شکوفایی و پیشرفت این شهر گشود.

آنی در روزگاران گذشته دژی بود در شهرستان شیراک، در استان آیرارات ارمنستان باستان. در منابع ارمنی نخستین بار در سده ۵ م. به این دژ اشاره شده و دو مورخ ارمنی، یغیشه وارتاپت و غازار پاربتسی، از دژی استوار به نام آنی یاد کرده‌اند که متعلق به دودمان ارمنی کامساراکان بوده است. در اواخر سده ۸ م. یکی از امیران بزرگ ارمنی به نام آشوت باگراتونی، شهرستان شیراک و دژ آنی را از دودمان کامساراکان خرید. این دژ با گذشت زمان گسترش یافت، چنان که حدود صد سال پس از آن، به هنگام برقراری حکومت ارمنستان به رهبری دودمان باگراتونی (۸۸۵ م.)، از آن به عنوان قصبه‌ای استوار یاد شده و در منابع به صورت «استحکاماتی در کناره رود آخوریان» آمده است. از آن زمان آنی رونق بیشتری یافت، تا آن که در سال ۹۶۱ م. به عنوان پایتخت ارمنستان برگزیده شد. پادشاه ارمنستان، آشوت سوم ملقب به وقورماتس (رحیم و بخشاینده)،

شهر را باز هم بزرگ‌تر کرد و از رود آخوریان تا دره‌ی زاگوتس بارویی بلندتر از باروی پیشین کشید، برج‌هایی برافراشت و دروازه‌هایی از چوب

نخستین کسی بود که به گسترش قلمرو آنی همت گمارد، بارویی تازه کشید و برج و کلیسا ساخت. شاه سمبات دوم، پسر و جانشین آشوت سوم،

جنگلی و میخ‌های آهنین ساخت و کار گذاشت. آنی، پایتخت ارمنستان، در اندک زمان به شهری ثروتمند و پرشکوه تبدیل شد، ساختمان‌ها و کلیساهایی زیبا افزاشته شدند، چنان که به «شهر هزار و یک کلیسا» شهرت یافت. صنعت و تجارت از یک سو، و دانش و هنر از سوی دیگر به چنان پیشرفتی رسید که آوازه آن در میان اقوام دور و نزدیک نیز پیچید. علل پیشرفت شتابان آنی یکی این بود که این شهر در مرکز ارمنستان جای داشت، از این رو دارای امنیتی بیش‌تر بود. غیر از آن، ارمنستان و شهر آنی در مبادلات محور شمال-جنوب (میان بغداد و دریای سیاه) و محور شرق-غرب (میان قلمرو ایران و قلمرو بیزانس) نقش واسطه داشتند، در تقاطع راه‌های بازرگانی قرار داشتند و با شاهراه‌های مناسبی با شهرهای بزرگ کشورهای همسایه پیوند می‌یافتند. آنی از راه دریای سیاه با مناطق دوردست اروپا، لهستان و جنوب روسیه نیز دادوستد داشت.

شکوه و نام آنی در منابع عربی، بیزانسی، سریانی و غیره نیز بازتاب یافته است. برای مثال، ابن اثیر مورخ سده‌ی ۷ هجری/ ۱۳ م. درباره

آن‌ی می‌نویسد: «شهری استوار و دست‌نیافتنی که سه‌چهارم آن بر رود ارس (آخوریان) بود و یک‌چهارم دیگر آن بر رودی ژرف و خروشان که اگر سنگی بزرگ به درون آن می‌افتاد، آن را می‌غلطاند و با خود می‌برد و راه آن از کنده‌ای می‌گذشت که بارویی از سنگ سخت بر آن زده بودند. آن شهری بزرگ و آباد با مردمانی بسیار بود و افزون بر پانصد کنشت (یعنی کلیسا) در آن ساخته بودند». میکایل آتالیاتس، مورخ بیزانسی، از شکوه این شهر به حیرت آمده می‌نویسد: آنی شهری شگرف است و جمله مردم آن به تجارت سرگرم‌اند. گریگوریوس ابوالفرج معروف به ابن‌عبری مورخ سده ۱۳ م. نیز از استحکام آنی و جمعیت سرشار آن سخن می‌گوید و می‌نویسد در آنی هفتصد هزار خانه و هزار کلیسا بود و آلپ ارسلان پس از تصرف آنی لقب ابوالفتح گرفت.

نام شماری از بزرگان فرهنگ ارمنی با آنی پیوند یافته است. این‌ها یا در آنی زاده شده یا در آن‌جا زیسته و تدریس کرده‌اند، مانند آنانیا شیراکاتسی (دانشمند علوم پایه و جغرافی‌دان سده ۷ م.)، هوهانس ایماستاسر (ایماستاسر به معنی

فیلسوف) که در آغاز سده ۱۲ م. استاد مدرسه عالی آنی بود، استفان تاروانتسی (معروف به آسویک) مورخ سده ۱۱ م. که در آنی تحصیل کرد و چند زبان آموخت، ساموئل آنتسی، مورخ سده ۱۲ م. که در آنی زاده شد و در مدرسه عالی آن شهر به تدریس پرداخت، و غیره. مدرسه عالی آنی در سده‌های ۱۳-۱۱ م. شهرت بسیار داشت و کانون جوشان دانش و معرفت بود. در این مدرسه رشته‌هایی چون زبان‌های خارجی، خطاطی، ریاضیات، فلسفه و حکمت، الهیات و غیره تدریس می‌شد. بزرگانی چون گریگور ماگیستروس، هوهانس ایماستاسر، ساموئل آنتسی و مخیتار آنتسی در آن تدریس کرده‌اند.

هنر معماری ارمنی در دوران آنی بس شکوفا شد و هنوز هم که از آن آثار شکوهمند تنها چیز اندکی باقی مانده، شگفتی بینندگان و کارشناسان را برمی‌انگیزد. شماری از کلیساهای آنی بسیار پرآوازه بودند. یکی از آن‌ها کلیسای جامع آنی بود که ساخت آن در سال ۹۸۹ م. به فرمان شاه سمبات دوم و به دست تردات، معمار معروف ارمنی، آغاز شد. اما ساخت کلیسا در دوران پادشاهی سمبات

به پایان نرسید و در زمان پادشاهی برادرش گایگیک به دست بانوی وی، کاترامیده، که دختر واساک، سالار سیونیک، بود به پایان رسید. این کلیسا طاق‌هایی بلند و محراب‌هایی با گنبد‌های بلند و تزیینات و نقوشی عالی و چلچراغ‌هایی زیبا داشت. کلیسای جامع مقدس صلیبی گران‌قیمت از نقره داشت به اندازه‌ی قد آدمی که بر روی گنبد نصب شده بود، و چلچراغی داشت به وزن دوازده لیتر که شاه سمبات با پرداخت زر و سیم بسیار از هندوستان آورده بود. در حمله سلجوقیان به آنی، یکی از سربازان آلپ ارسلان از گنبد بالا رفت و صلیب ارزشمند را نقش بر زمین کرد، سپس از در گنبد به درون آمد و چلچراغ را بر کف کلیسا فروافکند و خرد کرد. آنی کلیسای معروف دیگری داشت به نام کلیسای رسولان که شاه گایگیک اول آن را در حدود سال ۱۰۰۴ م. ساخت. این کلیسا در جایی مرتفع ساخته شد و نقوشی عالی، پنجره‌هایی نورافشان و گنبد‌هایی عظیم و بلند داشت. پل آنی بر روی رودخانه آخوریان (سده ۱۰ م.)، کاخ بارون (سده ۱۳-۱۲ م.) و غیره از دیگر بناهای مهم آنی بودند.

آن‌ی در سده‌های ۱۲-۱۱ م. نزدیک به صد هزار جمعیت داشت. مورخ گمنام آشوری اهل ادسا (اورفه) می‌نویسد سراسر جمعیت آنی از ارمنیان مسیحی بودند. آنی شهری پرجمعیت و پر از مردان و زنان و پیران و کودکان بود، چنان‌که بیننده را به شگفتی و آمیخته می‌داشت. در هنگام هجوم دشمنان مردمان پیرامون نیز در آن پناه می‌گرفتند، از این رو جمعیت آن بسیار افزایش می‌یافت. همایش‌های بزرگی در آن برگزار می‌شد و از کانون‌های مهم تصمیم‌گیری در امور دینی و دنیوی بود. در همایشی به سال ۱۰۳۸ م. تعداد ۴۰۰۰ نفر از روحانیان و بزرگان در این شهر گرد آمدند و عالی‌جناب پتروس را بر مسند رهبری کلیسای ارمنی نشاندهند. برگزاری چنین همایش‌های بزرگ نشان می‌دهد که آنی در دوران اوج خود توانایی اسکان و امکانات مناسبی برای انبوه مهمانان داشته است. مورخان ارمنی آنی را با نام‌های گوناگونی چون «شهر شاه‌نشین»، «آن‌ی پایتخت»، «دژ آن‌ی»، «شهر بزرگ»، «پایتخت ارمنیان» و غیره نامیده‌اند.

آن‌ی در کنار پیشرفت و بالندگی خود، تلخی و ناکامی بسیار نیز داشته است. دولت مستقل ارمنستان در اثر سیاست فشار و فریب بیزانس در سال ۱۰۴۵ م. به دست آنان برافتاد و آنی به تصرف بیزانس درآمد. چندی بعد (۱۰۶۴/۴۵۶ ق.) سلجوقیان بر بیزانس پیروز شدند و آنی را گشودند. تصرف آنی به دست ترکان سلجوقی از

تلخ‌ترین رویدادهای این شهر است. آلپ ارسلان، سلطان سلجوقی، چون آنی را گشود دست به کشتار مردم شهر زد و بازماندگان را به اسیری برد. ابن اثیر می‌نویسد اهالی شهر را چنان کشتار کردند که شماره نمی‌شد، چنان‌که از فراوانی کشتگان نمی‌توانستند به شهر درآیند و اسیران به شمار کشتگان بودند. آریستاگس لاستیورتسی، مورخ ارمنی شاهد این رویداد، کشتار مردم شهر را با درد و تأسف باز می‌گوید و بر تیره‌بختی ارمنیان ناله سر می‌دهد. ماتئوس اورهایتسی می‌نویسد که سپاهیان سلطان در هنگام تصرف شهر در هر دست‌دشنه‌ای داشتند و دشنه‌ای نیز به دهان گرفته بودند. کشتار چنان بی‌رحمانه بود که شهر را در خون و جسد غرقه کرد. باران تندی که بارید اجساد را به رودخانه‌ی آخوریان ریخت و شهر را از خون پاک کرد.

آن‌ی در سال‌های بعد، گاه در دست سلجوقیان بود و گاه در دست کردهای شدادی. گاه نیز نیروهای متحد گرجی و ارمنی اندک زمانی شهر را به دست می‌گرفتند. شهر سرانجام در سال ۱۱۹۹ م. به دست دودمان ارمنی زاکاریان افتاد و بار دیگر آرامش یافت و راه پیشرفت را در نور دید. اما هجوم مغولان و تصرف آنی در سال ۱۲۳۶ م. آخرین ضربه‌ی کشنده را بر شهر فرود آورد. در دوران سلطه مغول و تاتار و ترکمان، جمعیت شهر کاهش یافت، مردم به جاهای گوناگون، و گاه بسیار دور دست گریختند. زمین‌لرزه‌ی سال ۱۳۱۹ م. نیز که به فروریختن بناهای پرشکوه آنی انجامید از دیگر عواملی بود که شهر را از شکوه و هیبت انداخت. آنی پس از آن زمین‌لرزه دیگر کمر راست نکرد و به تدریج تبدیل به روستایی کوچک و بی‌اهمیت شد. سرانجام در سده‌های ۱۷-۱۸ م. سراسر تهی و ویرانه گشت، با این حال، در یاد ارمنیان به عنوان یکی از محبوب‌ترین پایتخت‌های ارمنستان باقی ماند. ارمنیان حتی سده‌ها پس از سقوط دولت ارمنستان و ویران شدن این شهر به دست بیگانگان نیز آن را «پایتخت ارمنیان» می‌نامیدند. آنی و کلیساهایش چنان محبوب و مقدس بودند که ارمنیان به آن سوگند می‌خوردند و می‌گفتند «سوگند به هزارویک کلیسای آن‌ی».

شهر هزارویک کلیسای آنی اکنون ویرانه‌ای بیش نیست و تنها زوزه‌ی باد است که گاه‌به‌گاه سکوت مرگبارش را می‌شکند. این ویرانه‌های شکوهمند که در انتهای شرق ترکیه، چسبیده به مرز جمهوری ارمنستان جای دارد، به شه‌بانویی والاتبیار می‌ماند که از گزند زمانه به انتهای سرایشی درغلتیده، اما هنوز هم تن ریش‌ریش و جامه‌ی پاره‌اش حکایت از عظمت گذشته‌اش

دارد.

منابع و مأخذ/ارمنی:

آریستاگس لاستیورتسی، تاریخ، به کوشش و گتورگیان، هایاستان، ایروان، ۱۹۷۱.

استپانوس تاروناتسی (آسویک)، تاریخ جهان، به کوشش استپان مالخاسیان، دانشگاه دولتی ایروان، ایروان، ۲۰۰۰.

توما آرتسرونی، تاریخ دودمان آرتسرونی، به کوشش ورژ وارثانیان، سووتاکان گروک، ایروان، ۱۹۷۸.

دانش‌نامه بزرگ ارمنی، ج ۱، آکادمی علوم ارمنستان شوروی، ایروان، ۱۹۷۴.

ساموئل آنتسی، مجموعه‌ای از نوشته‌های مورخان، به کوشش آرشاک ترمیکلیان، واغارشاپاد، ۱۸۹۲.

غازار پاربتسی، تاریخ ارمنیان، به کوشش باگرات اولوبابیان، دانشگاه دولتی ایروان، ایروان، ۱۹۸۲.

گیراگوس گنجکتسی، تاریخ ارمنیان، به کوشش وادراگ آراکلیان، سووتاکان گروک، ایروان، ۱۹۸۲.

ماتئوس اورهایتسی، رویدادنامه، به کوشش هراج بارتیکیان، هایاستان، ایروان، ۱۹۷۳.

وارتان بارتزبردتسی، تاریخ جهان، به کوشش مگردیچ امین، انستیتوی لازاریان، مسکو، ۱۸۶۱.

تادئوس هاکوپیان، جغرافیای تاریخی ارمنستان، دانشگاه ایروان، ایروان، ۱۹۸۴.

هوهانس درساخانگرتسی، تاریخ ارمنیان، به کوشش گ. توسونیان، دانشگاه ایروان، ایروان، ۱۹۹۶.

یغیشه واردابت، درباره وارتان و جنگ پارسیان، به کوشش ی. ترمیناسیان، هاپیت هراد، ایروان، ۱۹۵۸.

منابع غیر/ارمنی:

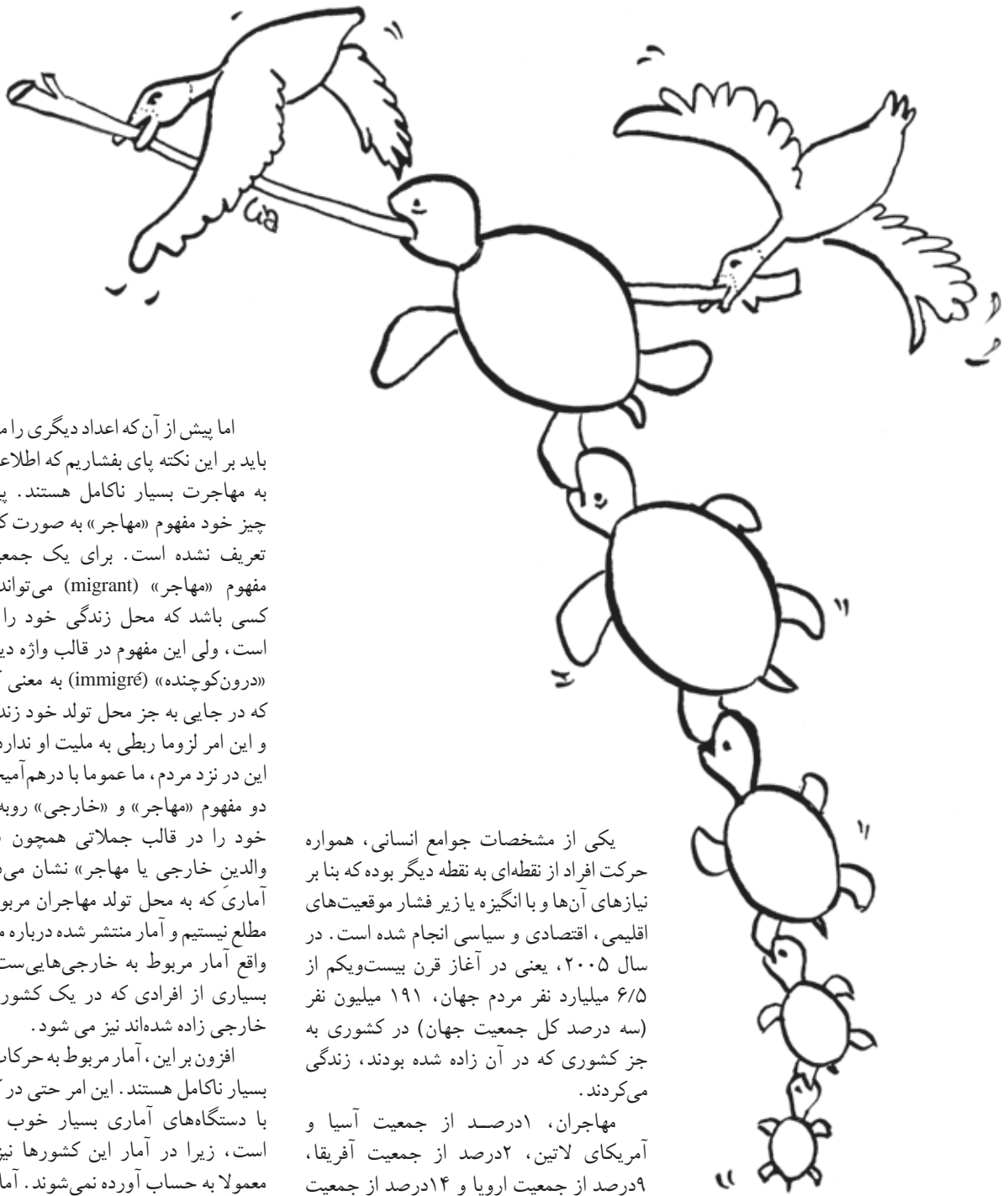
عزالدین ابن اثیر، الکامل فی تاریخ، ج ۱۳، ترجمه حمیدرضا آذیر، اساطیر، تهران، ۱۳۸۵.

گمنام ادسایسی، رویدادنامه، ترجمه ل. درپتروسیان، آکادمی علوم، ایروان، ۱۹۸۲.

Bar Hebraeus (Gregory Abolfaraj), Chronology, Translated by E.A. Wallis Budge, London (www.rbedrosian.com)

مهاجرت : مسأله دائمی جهان

ژوزف آلفرد گرینبلت*

اما پیش از آن که اعداد دیگری را مطرح کنیم، باید بر این نکته پای بفشاریم که اطلاعات مربوط به مهاجرت بسیار ناکامل هستند. پیش از هر چیز خود مفهوم «مهاجر» به صورت کاملاً دقیقی تعریف نشده است. برای یک جمعیت‌شناس، مفهوم «مهاجر» (migrant) می‌تواند به معنی کسی باشد که محل زندگی خود را تغییر داده است، ولی این مفهوم در قالب واژه دیگری یعنی «درون‌کوچنده» (immigré) به معنی کسی است که در جایی به جز محل تولد خود زندگی می‌کند و این امر لزوماً ربطی به ملیت او ندارد. با وجود این در نزد مردم، ما عموماً با درهم آمیختگی میان دو مفهوم «مهاجر» و «خارجی» روبه‌رویم، که خود را در قالب جملاتی همچون «کودکی از والدین خارجی یا مهاجر» نشان می‌دهد. ما از آماری که به محل تولد مهاجران مربوط می‌شود مطلع نیستیم و آمار منتشر شده درباره مهاجران در واقع آمار مربوط به خارجی‌هایی است که شامل بسیاری از افرادی که در یک کشور از والدین خارجی زاده شده‌اند نیز می‌شود.

افزون بر این، آمار مربوط به حرکات مهاجرت بسیار ناکامل هستند. این امر حتی در کشورهایی با دستگاه‌های آماری بسیار خوب نیز صادق است، زیرا در آمار این کشورها نیز مهاجران معمولاً به حساب آورده نمی‌شوند. آماری رسمی درباره شمار مهاجران غیر قانونی وجود ندارد و در این مورد می‌توانیم تنها به تخمین‌های بسیار نسبی بسنده کنیم. موقعیت در کشورهایی که به تازگی تأسیس شده‌اند، برای مثال در دولت‌های حاصل از فروپاشی شوروی سابق و یا یوگسلاوی، از این هم پیچیده‌تر هستند زیرا از میان رفتن مرزهای

یکی از مشخصات جوامع انسانی، همواره حرکت افراد از نقطه‌ای به نقطه دیگر بوده که بنا بر نیازهای آن‌ها و با انگیزه یا زیر فشار موقعیت‌های اقلیمی، اقتصادی و سیاسی انجام شده است. در سال ۲۰۰۵، یعنی در آغاز قرن بیست‌ویکم از ۶/۵ میلیارد نفر مردم جهان، ۱۹۱ میلیون نفر (سه درصد کل جمعیت جهان) در کشوری به جز کشوری که در آن زاده شده بودند، زندگی می‌کردند.

مهاجران، ۱ درصد از جمعیت آسیا و آمریکای لاتین، ۲ درصد از جمعیت آفریقا، ۹ درصد از جمعیت اروپا و ۱۴ درصد از جمعیت آمریکای شمالی را تشکیل می‌دادند. پدیده مهاجرت هرچند پدیده‌ای باستانی است اما تنها در دوره اخیر به مسأله‌ای اساسی بدل شده است. این امر مخصوصاً درباره کشورهای توسعه یافته صادق است که در آن‌ها با ظهور هرچه پیش از پیش مهاجران غیر قانونی روبه‌رو هستیم.

پیشین و ظهور دولت‌های جدید سبب شده است میلیون‌ها نفر (چه مهاجران داخلی و چه فرزندان این مهاجران) در درون کشور خود بدون آن که جابه‌جایی اتفاق افتاده باشد به افراد «خارجی» بدل شوند و یا ناچار شوند به کشور دیگری مهاجرت کنند تا درون قومیتی قرار بگیرند که به آن تعلق دارند.

استثناء فرانسوی

سال‌هاست مسأله مهاجرت، بدل به موضوعی اساسی در کشورهای اتحادیه اروپا شده است. در ایالات متحده نیز مدتی است این دغدغه ایجاد شده است. در سال ۲۰۰۵، ۳۷ میلیون نفر، یعنی ده درصد از ۳۸۵ میلیون جمعیت اتحادیه (۱۵ کشور)، مهاجر بودند؛ یعنی در کشوری به جز کشور محل اقامت‌شان به دنیا آمده بوده‌اند. در ایالات متحده رقم مهاجران به ۳۸ میلیون نفر (۱۳ درصد) در سال ۲۰۰۵ رسید در حالی که در ۱۹۷۰ تنها ۱۰ میلیون نفر (۵ درصد) مهاجر در این کشور وجود داشت. افزایش رقم مهاجران در هر کشور بسیار متفاوت بوده است. فرانسه که پس از لوکزامبورگ بیش‌ترین تعداد مهاجران را در ۱۹۷۰ داشت (۲/۵ میلیون، یعنی ۱۰/۳ درصد جمعیت کل) عملاً این رقم را افزایش نداده است (در سال ۲۰۰۵ مهاجران فرانسه ۵/۶ میلیون نفر، یعنی ۷/۱۰ درصد جمعیت کل بوده‌اند). در حالی که در همین مدت، میزان مهاجران در بریتانیا دو برابر، در آلمان سه برابر، در هلند پنج برابر، در اتریش هفت برابر، و در اسپانیا ده برابر شده است. هیچ کس در این افزایش زیاد، توضیحی برای تغییرات سیاسی متأخر در برخی از کشورها نمی‌بیند. ارقام رسمی سازمان ملل نشان می‌دهند که به طور متوسط، در فاصله ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۵، هر سال تقریباً ۱/۲ میلیون مهاجر وارد اتحادیه اروپا شده است و تقریباً همین میزان مهاجر به ایالات متحده وارد شده است.

در سال‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰، مهاجرت در اروپا و به ویژه در فرانسه عمدتاً از جمعیت کارگری تشکیل می‌شد. و دلیل این امر آن بود که نیروی کار موجود نمی‌توانست پاسخگوی فرایند رشد در این کشورها باشد. اما از هنگام شوک نفتی در آغاز دهه ۱۹۷۰، با کاهش یافتن توسعه اقتصادی و بالاگرفتن بیکاری ناشی از آن، مهاجرت برای کار بسیار محدود شد و از این پس عمده جمعیت مهاجر از افرادی تشکیل می‌شود که به خانواده خود می‌پیوندند و یا مهاجران غیر قانونی هستند. در فرانسه به رغم آن که نسبت مهاجران در

فاصله ۱۹۷۰ تا ۲۰۰۵ تقریباً ثابت مانده، ترکیب آن‌ها بسیار تغییر کرده است. پیش از ۱۹۷۰، اکثر مهاجران از کشورهای اروپایی و مخصوصاً ایتالیا، اسپانیا، لهستان و پرتغال به فرانسه وارد می‌شدند. در حالی که امروز بخش بزرگی از مهاجران، از کشورهای جهان سوم و مخصوصاً آفریقای شمالی و آفریقای سیاه ریشه می‌گیرند.

مهاجرت، پی‌آمدهای بسیاری چه در کشورهای مهاجرپذیر و چه در کشورهای مهاجرفرست داشته است. در کشورهای مقصد، طرفداران مهاجرت، با تکیه بر اعداد و ارقام نشان می‌دهند که پدیده مهاجرت پی‌آمدهای اقتصادی مثبتی در بر داشته است در حالی که مخالفان مهاجرات هم با ارقام خودشان تلاش می‌کنند عکس این موضوع را ثابت کنند. با این وصف یک تحلیل عینی نشان می‌دهد که مهاجرت و از جمله مهاجرت غیر قانونی، مجموعاً پی‌آمدهای مثبتی برای توسعه کشورهای مقصد در بر داشته است. با این وصف، نمی‌توان به صورت عینی ادعا کرد که تأثیر مهاجرت بر رفاه فردی ساکنان کشورهای مقصد، مثبت بوده است یا منفی. زیرا تأثیرات مهاجرت بسیار پیچیده‌اند. برای نمونه، می‌دانیم که مهاجرت یکی از دلایل گرایش به کاهش دستمزدها (به زبان حقوق‌بگیران) و همچنین کاهش هزینه تولید (به سود مصرف کنندگان) بوده است.

پیر شدن ناگزیر جمعیت

در مورد کشورهای مبداء، مشکل اصلی در پدیده‌ای است که به آن «فرار مغزها» نام داده‌اند: مهاجران شامل میلیون‌ها نفر افرادی هستند که مهارت‌های بسیار بالا دارند و از کشورهایی ریشه می‌گیرند که در آن‌ها سرمایه انسانی نسبتاً پایین است. عمده‌ترین سود حاصل از مهاجرت برای کشورهای در حال توسعه، انتقال ارزی (حاصل کار مهاجران) به کشورهای زادگاه‌شان است. نزدیک به ۷۰ درصد این انتقال‌ها به سوی کشورهای در حال توسعه‌ای جریان دارد که بخش بزرگی از درآمد ملی‌شان از همین راه تأمین می‌شود، و همین‌طور این منبع اصلی تأمین ارزی آن‌ها نیز هست. مهاجرت در این کشورها، عاملی برای انتقال فرهنگ‌ها و فناوری نیز هست.

تقریباً در تمام کشورهای توسعه یافته، نرخ پایین باروری، به پیر شدن جمعیت منجر شده است. سازمان ملل درباره این مسأله مطالعه می‌کند که مهاجرت در چه چارچوب‌هایی می‌تواند برای پی‌آمدهای منفی نرخ بسیار پایین زاد و ولد، به عنوان «عامل جبران‌کننده» عمل کند. برای

نمونه اگر در اروپا مهاجرت اتفاق نیافتد اتحادیه اروپا در ۵۰ سال آینده، ۴۳ میلیون از جمعیت خود یعنی ۱۱ درصد آن را از دست خواهد داد. جمعیت در سن کار در فرانسه ۱۲ درصد، در ایتالیا ۳۳ درصد و در آلمان ۳۶ درصد کاهش می‌یابد. برای جلوگیری از آن که جمعیت کل کاهش یابد، اتحادیه اروپا به ۴۷ میلیون مهاجر نیاز دارد؛ یعنی تقریباً یک میلیون نفر در سال، یعنی همان وضعیتی که امروز وجود دارد. برای حفظ توزیع بر اساس سن، به طوری که برای توازن نظام‌های بازنشستگی کنونی اروپا مناسب باشد، باید در فاصله سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۴۰، ۱۵۴ میلیون مهاجر بپذیرد؛ چیزی که واقع‌بینانه نیست. بنابراین مهاجرت می‌تواند از کاهش مطلق جمعیت جلوگیری کند اما از پیر شدن آن نه.

پیش‌بینی حرکت جمعیتی در میان مدت و درازمدت ناممکن است. با این وجود، منطقی است که بیاندیشیم آفریقا تا مدت‌های زیادی يك قاره مهاجرفرست باقی خواهد ماند، و در نقاط دیگر، شاید اروپایی‌ها ناچار باشند به دنبال کار به کشورهای چینی یا دیگر کشورهای نوظهور توسعه یافته در آسیای شرقی و جنوب شرقی بروند.

ترجمه: ناصر فکوهی

* معرفی نویسنده: ژوزف آلفرد گرینبلات (Joseph-Alfred Grinblat)

گرینبلات متولد سال ۱۹۴۴ در لیون، و فارغ‌التحصیل مدرسه ملی آمار و مدیریت است. وی از دانشگاه پرینستون مدرک دکترای اقتصاد دارد و بیش‌تر عمر کاری خود را در بخش جمعیت سازمان ملل از جمله به عنوان رئیس بخش تخمین و فرافکنی جمعیت و رئیس بخش مطالعات مهاجرت گذرانده است. گرینبلات همچنین مشاور دولت تونس در آمار و پژوهش برنامه‌ریزی خانواده بوده، و در مأموریت‌های حفظ صلح در صحرای غربی با سازمان ملل همکاری کرده است.

**«Յոյս» երկշաքարաթերթը
Վաճառում է**

«Շիրմարդ»-ի լրագրավաճառի
կրպակում

Նարմկ - անتهای شیرمرد جنوبی

Հեռախոս՝ 09121836218

**«Յոյս» երկշաքարաթերթը
Վաճառում է**

«Սելինա քարտ»-ում

میرزای شیرازی-نبش کوچہ پانزدهم

Հեռախոս՝ 88829421

**«Յոյս» երկշաքարաթերթը
Վաճառում է**

«ԴԻԴԱՐ ՍԷՅՐԳԻԹԻ» Գրասենեակ

Նարմկ - անتهای خیابان گلستان، مسیل باختر،

نبش خیابان ۸۴ پلاک ۴۳

دفتر دیدار سرگیتی

تلفن: ۷۷۲۵۹۵۳۷

**«Յոյս» երկշաքարաթերթը
Վաճառում է**

«Արամ» Վաճառատուն

خیابان قائم مقام فراهانی - پایین تر از میدان شعاع - پلاک ۶۴

فروشگاه قهوه آرام

تلفن ۸۸۳۰۳۴۷۸

Art system

Arthur , Alen , Alex

خدمات ماشینهای اداری

سرویس و تعمیر چاپگرهای لیزری جوهرافشان HP و سوزنی EPSON

تلفن: ۴-۸۸۳۱۵۳۴۳ و ۷-۸۸۳۲۱۴۳۶

فکس: ۸۸۸۳۳۰۰۰

آدرس: تهران، خیابان ایرانشهر جنوبی، پایین تر از خیابان سمیه،

شماره ۷، طبقه سوم، واحد ۵